ЗЭДЫН 879.000 ПҮҮД—ЭХЭ ОРОНОЙ ЖАСАДА

Гүрэндэ ороohо таряа худалдаха, тушааха социалис уялгаяа болзорhоонь урид дүүргэhэнэйнь түлөө КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаhан тогтоолой үндэhөөр республикын Хүндэлэлэй самбарта нимэ управлени, ажахынууд бэшэгдэбэ:

Зэдын үйлэдбэриин управлени (начальнигынь нүхэр Воробьев И. Ф., хүдөөгэй парткомой секретарь нүхэр Бадиев А. А., аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Потепалов А. Р., ВЛКСМ-эй хүдөөгэй комитедэй секретарь нүхэр Клочихин Г. Н.);

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин **Калининай нэрэмжэтэ колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр Митыпов Ч. М., парткомой секретарь нүхэр Иванов В. А., главна агроном нүхэр Мункуев М. П.);

Хоринги үйлэдбэриин управлениин **Үдын совхоз** (директорынь нүхэр Батуев Ц. Д., парткомой секретарь нүхэр Романов В. В., рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Бадмаев Ж. Б., ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь нүхэр Гончиков В. Д., главна агроном нүхэр Сабылин В. С.);

Зэдын үйлэдбэриин управлениин **Борьёогой совхоз** (директорынь нүхэр Хомутов Б. Н., парткомой секретарь нүхэр Ванкеев Ж. С., рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Одоев Г. С., ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь нүхэр Гармаев В. Л.);

БААТАР АЖАЛААРТНАЙ ОМОГОРХОНОЛ РЕСПУБЛИКАМНАЙ!

ЖЭЛ ХАХАДАЙ ТҮСЭБ

Зэдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин ажахынууд гүрэндэ ороohо таряа худалдаха, тушааха жэлэйнгээ социалис уялга сентябриин 25-да амжалтатайгаар дүүргэбэ. Эхэ оронойнгоо амбаарта эндэхи колхозууд болон совхозууд 144.000 центнер эрхим шанартай ороohо шэнэ ургасаhаа тушаагаа. Нигэжэ эндэхид ороohо таряа гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб 1,5 дахин үлүүлhэн байна.

Тэрэшэлэн гүрэндэ hү худалдаха юhэ hарынгаа түсэб энэ үдэр дүүргэhэн тухайгаа управлениин хүтэлбэрилэгшэд мэдээсэбэ. Гурба hарын туршада управлениин ажахынууд 106 мянган центнер hү тушааха байгаа hаа, тэрэнээ сентябриин 25-да 107 мянган центнертэ хүргэбэ.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 229 (10597) | 1964 оной сентябриин 26, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Илалта тухайгаа ЭЛИДХЭНЭ

Манай «Знамя Ленина» колхозой малшад, тэрэшэлэн шубуушадНай hайн амжалта туйлаба. Эдэнэрэй габшагай нэтэрүүгээр ажаллаhанай ашаар колхознай бүхы дээрээ гүрэндэ мяха, hү худалдаха юhэ hарынгаа түсэб сентябриин 23-да сүм дүүргэбэ. Hарын дүүрэтэр долоон хоногой туршада түсэбhөө гадуур үшөө 400 центнер мяха, 100 центнер hү бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаахаар бэеэ уялгалбабди.

Гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэй түсэб дүрбэн hараар уридшалан дүүргэгдээ бэлэй. Жэлэй дүүрэтэр түсэбhөө үлүүлэн 13 мянган үндэгэн тушаагдаха байха.

Ц. СЕМЕНОВ,
колхозой түрүүлэгшэ.
Л. ЛЕОНОВ,
парткомой секретарь.
И. ГЕНИНОВ,
БЛКСМ-эй комитедэй секретарь.
С. БАДМАЕВ,
главна зоотехник.

Мухар-Шэбэрэй управлени.

Горитойхон тарялангаа hайса утэгжүүлжэ, сацатарнь ундалуулжа шадаhан Калининай нэрэмжэтэ колхозой (Мухар-Шэбэрэй управлени) тарящад эрхим hайн ургаса хуряан абажа байна. Энээниень горшэлhэн имнэ гайхамшагта жэшээ харуулая. Тус колхоз энэ жэлдэ гүрэндөө 8 мянган центнер ороohо шэнэ ургасаhаа тушааха түсэбтэй бэлэй. Харин 18 мянган центнерые худалдахабди гэhэн уялга абаад hэн.

Сентябриин 23. Энэ үдэрэй эсэстэ эндэхи ажалшад ороohо худалдалгаяа 18.369 центнертэ хүргэжэ, абаhан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлбэ. Амжалтаараа урмашаhан тус колхозой тарящад үшөө 2000 центнер эндэн дээрэ нэмэжэ худалдаха тухай шэнэ уялга абаад, 2—3 үдэрэй туршада дүүргэхээр шиидэбэ. Энэмнай хоёр жэл хахадай түсэбтэй тэнсүү болоно бшуу.

Тинхэдэ коммунист нүхэр Дашиевай хүтэлбэрилдэг Гунадай нэгэдэхи комплексно бригадын механизаторнууд таряа хадалга, сохилгоёо бусадhаа урид дүүргээд, 3—4-дэхи бригадануудта хамhалсажа байна. Энэ колхоз сентябриин 28-hаа хожомдонгүйгөөр таряа хуряалгаяа дууhахань. Хартаабха, овощ хуряалга мүн лэ эршэтэйгээр ябуулагдана, саахарай свёкло малтагдажа захалба.

Артелиин ажалшадай туйлаhан ехэ амжалтада комбайнернууд К. Г. Тимофеев, Д. М. Федоров, М. Л. Ткачев, шофернууд К. К. Павлов, Т. В. Петров, Н. Т. Разуваев болон бусад олон механизаторнуудай габшагай бшуу ажалай хубита нилээд ехэ. Эдэнэйл эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаhанай ашаар үрөөр нимэ амжалта туйлагдаа ха юм.

Л. ЛУГОВСКИЙ,
управлениин газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Хамтын хүсэн ехэ

КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Зэдын үйлэдбэриин управлениин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд болзорhоонь урид, сентябриин 25-да гүрэндэ таряа худалдаха, тушааха социалис уялгаяа дүүргэбэ.

Управлениин колхоз, совхозууд Эхэ оронойнгоо амбаарта 879 мянган пүүд таряа тушаагаа гэхэ гү, али түсэбөө 150 процентдэ хүргэhэн байна. Колхозникуудай, совхозой хүдэлмэришэдэй шэн зоригтой ажалайнь, мүн партийна, профсоюзна, комсомолой организацинуудай эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэриин ашаар ажалай иимэ амжалта туйлагдаа гэшэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие интенсификациин замаар хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, управлениин колхоз, совхозууд урдынхидал бүри эмхитэйгээр агротехническэ hайн болзорто хабарай тарилгын хүдэлмэри дүүргэhэн, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасын хойноhоо hайнаар харууhалhан. Урда урдын жэлнүүдэйхидэ орходоо иигэжэ управлениин ажахынууд бүри баян ургаса ургуулха аргатай болоо бшуу. Ажалэбэл, Ленинэй, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «Мир» колхоз, Борьёогой совхоз гектар бүриhөө 10—12 центнер таряа ургуулаа. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой (түрүүлэгшэнь Н. Н. Щербаков, парткомой секретарь Ц. Б. Гармаев, главна агроном П. О. Никитин) тарящад гүрэндэ таряа худалдаха управлениин социалис уялга дүүргэхэ хэрэгтэ зохид хубитаяа оруулhан байна. Тус колхозойхид Эхэ оронойнгоо жасада 17.000 гаран центнер ороohо оруулаа гэхэ гү, али 2 дахин түсэбөө дүүргэбэ. Артелиин ажалшад гүрэндэ 20.000 центнер таряа худалдахаар шиидээ hэн. Энэнь урдань абаhан уялгаhаа 5.000 центнерээр ехэ болоно. Бага Наринай, Баянай тарящад, механизаторнууд мүн лэ үндэр ургаса ургуулба. Жэшээлбэл, нүхэр Бутаковой хүтэлбэрилдэг тракторно-тарян ажалай бригадада ургасатай hайн газарайнь га бүриhөө 20—22 центнер хүрэтэр тарян ургуулагдаhан байна. Механизаторнууд, коммунис ажалай ударнигууд И. А. Брыков, В. С. Брыков гэгшэд даажа абаhан участогтаа га бүхэнэй 35 центнер хүрэтэр ургаса хуряагаа бшуу.

XX партсъездын, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудай, Торийн совхозой тарящад, механизаторнууд баян ургаса хуряаха тэмсэлдээ амжалта туйлаа. Тиигэжэ эдэ ажахынууд гүрэндэ ороohо таряа худалдаха уялгануудаа уридшалан дүүргэбэ. Борьёогой совхозой тарящад шэн зоригтойгоор ажаллажа, мүн лэ элбэг баян ургаса ургуулжа абаба. Гүрэндэ тэдэнэр 50.000 центнер худалдаа гэхэ гү, али жэлэйнгээ түсэб 2 хахад дахин үлүүлээ. «Октябрьский» совхозой тарящад баhал горитой хубитай. Совхоз гүрэндэ 30.000 тухай центнер таряа тушааба.

Таряа хуряалтын, тушаалгын ябаса нэн түрүүндэ ажалша хүнүүдhээ дулдыдадаг. Энээниие hайса ойлгоhон олон механизаторнууд байгаалиин эрхэ байдалай таарамжагүйшье hаань, хуряалгын түрүүшын үдэрhөө эрхимээр хүдэлжэ, ехэ бүтээсэтэй ажалай үльгэр жэшээ харуулhан байна. Түрүү зэргэдэ гараhан Геннадий Иванов, Александр Ильчук, Иван Пашинский, Дарисурун Жамбалов (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз), Николай Ощепков, Ширдарма Идамжапов, Ехор Сахияев, (Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз), Петр Вершинин, Павел Шагжитаров, Дугаржап Цыбенов (XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), Гонгор Машиев, Гомбожаб Галсанов (Торийн совхоз), Валерий Русин, Василий Протасов, Григорий Сабтаров, Владимир Орокин (Борьёогой совхоз) болон бусад габшагайшуул таряа хадахадаа шалгараа.

Комбайнhаа ороohо шэрэдэг, тоог дээрэhээ ороohо ашажа, гүрэндэ тушаадаг олон жолоошодшье жэшээтэ hайнаар ажаллаа. Тэрэ тоодо Улаан-Үдын автоколонныш жолоошод А. Фролов, И. Вакармин, Илья Редько, Буряадай автоуправлениин жолоошод А. С. Брянский, Н. Н. Трифонов, С. С. Жуковский, горкомхозой автотранспортна конторын жолоошод А. Золотухин, П. Гордеев, Н. Батуев болон бусад олон нүхэд тодоржо гараа.

«Тарялангай хатанай» баян ургаса ургуулhан манай кукурузашадай эршэтэ ажалые тэмдэглэнгүй гаража болохогүй. Түрүү кукурузашад Иннокентий Поддельский, Василий Дашиев, Михаил Галагеев (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз), Павел Юсупов, Сандуй Бадмаев, Павел Колмынин (Торийн совхоз), Иван Рабдаев, Ермолай Вершинин (XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), Тамасурун Аюров, Цыбикдаши Лубсанов (Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз) болон бусад олон нүхэд эрхимүүдэй тоодо оронхой. Бүхэроссин мүрысөөндэ оролсоод, манай управлениин кукурузашад даажа абаhан участогуудтаа гектар бүриин 400—500 центнер кукурузын ногоон-набша ургуулба.

Гүрэндэ ороohо худалдаха уялга дүүргэлгэдэ колхоз, совхозуудай партийна организацинууд баhал хубитаяа ехээр оруулаа. Юуб гэхэдэ, таряа хуряалгада, тушаалгада ябагшадай дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри магтамаар бэелүүлэгдэhэн байна.

«Октябрьский» совхозой партком (секретаринь нүхэр Г. К. Хайдуков) тарящадай, механизаторнуудай дунда партийно-политическэ хүдэлмэри шадамараар ябуулаа. Коммунис ажалай түлөө мүрысөөн эндэ hайнаар эмхидхэгдэнхэй, мүрысөөнэй дүн үе-үе болоод лэ согсолон гаргагдадаг, мүрысөөндэ илажа гарагшадта улаан вымпел, тугхануул барюулагдажа, совхозой Хүндэлэлэй самбарта тэдэнэй нэрэ бэшэгдэдэг.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо, Борьёогой, Торийн совхозуудта партийно-комсомолой бүлэгүүд hайнаар хүдэлөө гээд тэмдэглэмээр.

КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байгаа ээлжээтэ Пленумые, Октябриин 47 жэлэй ойе амжалтаар угтаха мүрысөөндэ оролсоод, управлениин колхоз, совхозууд таряа хуряалгаяа улам эмхитэй hайнаар ябуулхаар шиидэбэ. Гадна үрэhэ хүрэнгын, страховой жаса хүсэдөөр хаагдаха болобо. Арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд 120 мянган пүүд таряа үшөө нэмэжэ худалдахань.

Гүрэндэ ороohо таряа худалдаха, тушааха уялгануудаа уридшалан дүүргээд, Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд мүн лэ hү худалдаха түсэбөө уридшалхаар шиидэбэ. 106 мянган центнер hү гүрэндэ худалдаха hаа, мүнөө 106 мянга 575 центнер hү бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаанхай. Торийн, Борьёогой совхозуудай, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой hү hаалиин гүүртэнүүд управлени соогоо түрүүлнэ. Эдэнэр hү абалгаар нёдондоной хэмжээнhээ улам дээшэ гараhан байна. Торийн совхоз hү абалгаа 30 процентээр, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз 55 процентээр, Борьёогой совхоз 15 процентээр дээшэлүүлhэн байха юм. Управлениингээ замай залуушад болоhон түрүү hаалишадараа бидэнэр омогорхохо ёhоороо омогорхонобди. А. Тимофеева, В. Попова, Л. Ковшина, Е. Игумнова (Борьёогой совхоз), А. Парфименкова, Ц.-Х. Будаева (Торийн совхоз), Ц. Самданова, М. Варкулица, Х. Цыденова («Октябрьский» совхоз), Д. Бамбанова, Е. Дашиева (Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз) гэгшэд эдэ түрүүшүүлэй зэргэдэ ябана.

Даб дээрэ гаргагдаhан дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, управлениин түрүү зэргэдэ ябаhан колхоз, совхозууд гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө уридшалан, декабриин 1-дэ дүүргэхэ байна. Габэшье илалтамнай бэлэхэнээр туйлагдадаггүй. Илалта туйлахын түлөө шамар, үбэлэй үедэ hү hаали доошолуулхагүйн түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй. Управлениин ажахынуудта тэжээл бүйлүүлдэг тусхай цехүүд мүнөөнhөө бэлдэгдэжэ, октябриин 1-hээ эхилээд, үнеэдые бүйлүүлагдаhан тэжээлээр эдеэлүүлжэ орохомнай.

Гүрэндэ мяха худалдаха 9 hарынгаа түсэб управлениин ажахынууд сентябриин 27-до дүүргэхэнь. Тушаагдаhан малай 93-hаа үлүү процентнь дундаhаа дээшэ, дунда хүшэ шадалтай байгаа. Түсэбhөө гадуур үшөө 4.000 центнер мяхан гүрэндэ худалдагдахань.

Гэхэ зуура, манай ажал хүдэлмэридэ горитой дутуу дундануудай бии байhые бидэнэр мэдэрнэбди. Эдэ дутагдалнуудай үйлэдбэриие интенсификациин замаар хүгжөөхэ хэрэгтэ haад тойбо ушаруулна. Жэшээлэн хэлэбэл, газар тарялан эрхилхэ хэрэгэй хангалтагүйгөөр ябуулагдадагhаа, управлениин зарим ажахынууд ороohо таряа багаар ургуулhан байна бшуу. Мал hүрэгые үсхэбэрилгын дутуу дундатай байhанhаа уламжалан, энэ жэлдэ 30 мянган хурьгад дутуугаар абтаа.

Нёдондонойнгоо алдуунуудые хараада абажа, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тарилгынгаа талмайн бүридэлые хубилгажа, ерэхэ жэлдэ бүри ехээр ургаса ургуулха хэмжээнүүдые абана.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозууд энэ жэлдэ 32 мянган гектар намарай паар хахалхаар хараалаа hэн. hүүлэй мэдээгээр хамтадаа 14 мянган гектарта хүргэгдэнхэй. Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ шанартайгаар үнгэргэхэ, малай үбэлжэлгэдэ эртээнhээ hайса бэлдэхэ тушаа ажахынуудай партийна организацинууд онсо анхарал табина. Сентябриин 20-ной байдалаар 170 мянган эхэ хонидой 123 мянганиинь үрэжүүлэгдэ. Хонин бүриhөө заабол хурьга түлжүүлжэ абаха гэшэ Зэдын хонишодой шухалын шухала зорилго болонхой.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумые угтуулан, 1965 ондо ажалай шэнэ амжалта туйлаха үндэhэ hуури табижа байна.

А. БАДИЕВ.
Зэдын үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь.

БАЯР ДЭЭРЭ БАЯР

Бүхы 5523 гектар шэниисэеэ хуряажа, 83 мянган центнер таряа сохёо. Гүрэнэй амбаарта 33 мянган центнер таряа оруулжа, түрүүн абаhан уялгаяа 3 мянган центнерээр үлүүлбэ.

Сентябриин 21. Энэ үдэр үргэн Зүлмын үбсүүн дээрэ оршодог «Знамя Ленина» колхозой тарящад, механизаторнуудта мартагдашагүй баяр болобо: комбайнернууд алтан шарагал шэниисын hүүлшын мүр хадажа дүүргэбэ; автомашинануудай жолоошод, тоог дээрэ хүдэлэгшэд 33 мянган центнер шэниисэ тушаажа, социалис уялгаяа үлүүлбэ. Тиигэжэ энэ үдэр ажалай хоёр ехэ амжалта туйлагдаба.

Амжалтаараа омогорхоhон колхозникууд ажалаа улам хурдадхана. Комбайнернууд обёос, ешмээн хадажа оробо, жолоошод уялгаhаа гадуур 6 мянган центнер таряа тушаажа, жэлэй гурбан түсэб дүүргэхэ гэжэ шуумайна.

Иимэ ехэ баяр зүн дэгээн хүрэжэ ерээгүй. Энэмнай колхозой поли дээрэ хүдэлжэ байhан хүнүүдэй ажал эрэгтэй үнэн сэхээр, оролдосотойгоор хандаhанай, колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй шадабаритайгаар ударидаhанай ашаар үрэ гэжэ hанагдаар.

Хүдөө ажахыгаа ашаг үрэ ехэтэйгээр эрхилхэ гэhэн КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдээр зоригжоhон механизаторнууд шэниисэеэ хүдэлмэриин 10 үдэртэ тарижа дүүргэhэн, булгыень хэрээлүүлэн, нарин зуруудтайгаар таряhан байгаа. 1500 гектар шэнэ газар, хабарай, намарай паарта тарилга хэhэн, 400-гаад га уhалагдаhан. Гектар бүриин дунда зэргээр 2,25 центнер сортовой үрэhэн hуулгагдаhан байгаа.

Эдэ бүгэдын ашаар, мүн газарай эрүүлгын, тарилгын шанарай hайжаруулагдаhанай ашаар урдань хараадөөгүй баян ургаса гараа.

— Хоёрдохи жэлээ таригдажа байhан 54 гектар шэнэ газарай га бүриhөө 42 центнер шэниисэ хуряагдаа. Хотогор Мунхан гэжэ газартахи 236 гектар дээрэ «онохойская-1» сортын шэниисэ таригдажа, гектарай 32 центнер дунда зэргээр абтаа. Шэнэртын Үбэрэй 49 гектар намарай паарта мүн лэ нимэ үрэhэн таригдажа, дунда зэргээр гектарай 35 центнер хуряагдана,— гэжэ колхозой главна агроном Алексей Будаевич Эрдынеев мэдүүлбэ.

Ёhоор лэ баян ургаса туйлагдаа: шэниисэ хуряалгаяа дүүргээд байхадань бүхыдөө 83 мянган центнер ургаса абтаа гэхэ гү, али гектарай 15 центнерhээ дээшэ ороohон тоог дээрэ оробо.

Мүнөө энэ колхоз 12 мянган центнер шэниисын үрэhэ хааха түсэбөө дүүргэнхэй. Тэрэнэйнь 2 мянга гаран центнерынь тарилгын шанарта хүргэгдэжэ, складта хадагалагдаба.

— Октябриин эхээр үрэhэ хүрэнгээ бүхыдэнь тарилгын шанарта хүргэхэбди,— гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Цырендондок Семенович Семенов хөөрэбэ.

Эндэ тансал шэниисын баян ургаса абтаа бэшэ, харин эдэ үдэрнүүдтэ обёосоо хуряажа захалhаниинь гектарhаа 25 центнер ургаса абтана.

Хоёр ехэ баяр асарагшаднай хэд гээшэб? 22 комбайнуудые жолоодожо ябаhан механизаторнууд энэ жэлэй хуряалгын бэрхэшээлнүүдые эрэлхэгээр дабажа гараа. Тэдэнэр сэлмэг үдэр, hүни бүхэниие дүүрэнээр хэрэглэжэ шадаа. Тэдэнэй дундаhаа абажа харабал, комбайнер Платон Афанасьевич Степанов «С-6» комбайнаар 510 гектар хадажа, 1500 центнер таряа сохёо. «СК-3» комбайн дээрэ ажалладаг. Лыгден Дугаров, Цыренжап Дашиев, Дамбажап Эрдынеев, Дондок Дашабылов болон бусад энэ үедэ 350—400 гектар хадажа, 6—7 мянган центнер таряа хуряаба.

Ургаса хуряалга урагшатайгаар эмхидхэгдэhэн байна. Комбайнууд долоо — наймаараа гурбан бүлэг боложо хүдэлгэгдэhэн байна.

Улаан-Үдын табадахи автоажахын нүхэр Брянскиин ударидадаг 18 жолоошод шэн зоригтойгоор хүдэлжэ байнхай. Эдэнэр үдэр, hүниие илгангүйгөөр ажаллана.

Комбайнуудай hүүлээр hолоомо хуряагдажа, намарай паар хахалагдана. Мүнөө эндэ бүхыдөө 1600 гектар намарай паар элдүүрилэгдэнхэй.

Б. ГЫЛЫКОВ,
манай тусхай корр.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Эрхирэгэй совхоздо хартаабха малталга дууhаха дүтэлжэ байна. Эндэ хартаабха хуряадаг комбайн бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдана. Тус комбайные механизатор Попова ажаллана. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Хартаабха малтадаг комбайн ургаса хуряажа ябана.

Х. МУНИНАЙ фото.

ҮНЕЭН БҮРИДЭ ЮhЭН ТОННО

«Аяар холын Захааминдашье амта шэмэтэй кукурузын баян ургаса гарадаг юм» гэжэ нэгэнтэ бэшэ дуулажа болоот. Үнэхөөрөөшье, энэ шэмэтэ ургамалай баян ургаса хуряажа, аймаг соогоо суутай болоhон хүнүүд эндэ олошоржо байна. Эгээл тэдэнэй тоодо «Красный Октябрь» колхозой кукурузашан Василий Романович Сахаров оролсохо ёhоороол оролсоно.

Нүхэр Сахаров хэдэн жэлдэ кукуруза таряжа, hайн дүршэлтэй болоhон. Энэ жэлдэ Харасаагай бригадада 103 гектар газар элдүүрилжэ, «полиин хатаниие» тариhан байна. Тэндээ бүхэли үбэлдөө наг шэбхэ зөөhэн, ургасын гараханhаа урда тэе, гараhан хойнонь газарай хурьhэ hайнаар элдүүрилhэн байха. Оролдосотой ажалынь hайн үрэ дүнтэй байба. Василий Романовичай 103 гектарhаа 3540 тонно кукуруза хуряагдажа, силос дарагдаа. Энэмнай гектарай 343 центнер ургаса абтаhан болоно ха юм.

Энэ жэл манай колхоз 3.600 тонно силос дараха түсэбтэй hэн. Мүнөө 5803 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдэжэ, түсэбнай 2.203 тонноор үлүүлэн дүүргэгдэбэ. Тэрэнэй 4651 тонноынь кукурузын силос. Нигэжэ манай колхоздо хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ, үнеэн бүридэ 9 тонно хүрэхөөр силос бэлэдхэгдэбэ.

Б. ЦЫБЕНОВ,
Захааминай «Красный Октябрь» колхозой бухгалтер.

Германиин Демократическа Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр ВИЛЛИ ШТОФТО

Хүндэтэ нүхэр Вилли Штоф!

Германиин Демократическа Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда hунгагдаhантайтнай дашарамдуулан Танине Советскэ правительствын зүгhөө, өөрынгөө зүгhөө халуунаар амаршалнаб.

Германиин алдарта Нэгэдэмэл социалис партинингаа хүтэлбэреэр социализм үргэн далайсатайгаар байгуулха замаар найдамтайгаар дабшажа ябаhан Германиин Демократическа Республикын арадай аша туhада зорюулан хэхэ ажал ябуулгадаа ехэ амжалта туйлахые Танда хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Гүрэнэй энэ ехэ тушаал даажа байхадаа, Танай хэхэ ажал ябуулга манай оронуудай хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ, эб найрамдалай, социализмын хэрэгтэ туhалха гэжэ батаар этигэжэ байhанаа элирхэйлэн мэдүүлнэб.

Н. ХРУЩЕВ,
СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ.

1964 оной сентябриин 24.

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ комиссинуудта

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ комиссинуудай хамтын заседани 1964 оной сентябриин 24-дэ болоо. Комиссиин заседанида комиссинуудай түрүүлэгшэнэр депутадууд М. А. Суслов, Б. Н. Пономарев байлсаа.

Хани барисаан, харилсан туhаламсалга, харилсаа холбоон тухай Совет Социалис Республикануудай Союзай болон Германиин Демократическа Республикын хоорондохи договорые эсэслэн баталха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үзэмжэдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиhан дурадхалые комиссинууд М. А. Сусловай түрүүлэлгэ доро зүбшэн хэлсэhэн байна.

Энэ асуудалаар СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов мэдээсэл хээ.

Хани барисаан, харилсан туhаламсалга, харилсаа холбоон тухай Совет Социалис Республикануудай Союзай болон Германиин Демократическа Республикын хоорондо баталагдаhан договорые СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ комиссинууд зүбшэн хэлсээд, нэгэн дуугаар hайшаагаа, энэ договорые эсэслэн баталхыень СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ hанамжалан дурадхаха гэжэ шиидхээ.

ВИЛЛИ ШТОФ ГДР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ БОЛОБО

БЕРЛИН, сентябриин 24. (ТАСС). ГДР-эй Арадай палатын заседани мүнөөдэр Берлиндэ боложо, Германиин Демократическа Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр Вилли Штоф гэгшые батална.

Вилли Штоф

(Намтарhаань)

Вилли Штоф 1914 оной июлиин 9-дэ Берлиндэ хүдэлмэришэнэй бүлэдэ түрэhэн юм. Арадай hургуули дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр шулуушанаар, техник-барилгашанаар хүдэлөө. 1928 ондо Германиин коммунис залуушуулай союзда, 1931 ондо Германиин коммунис партида ороhон байна. Фашистнуудай засагые гаргаа абаhанай hүүлээр фашизмда эсэргүү нюуса ажал ябуулгада хабаадалсадаг байгаа.

1945 онhоо Вилли Штоф барилгын материалнуудай промышленностьда хүтэлбэрилхы тушаалнуудта хүдэлөө, удаань Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин правлениин экономическа таhагые тэргүүлээ.

1950 ондо В. Штоф СЕПГ-эй ЦК-гай гэшүүнээр hунгагдаа: ЦК-гай секретариадта хүдэлөө, 1953 онhоо СЕПГ-эй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн юм.

1950 онhоо ГДР-эй Арадай палатын депутадаар ходол hунгагдадаг.

1952 ондо В. Штоф ГДР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министрээр, 1954 ондо — Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор, 1956 ондо — Национальна оборонын министрээр томилогдоо.

1962 оной июльhээ Штоф ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор хүдэлhэн байна.

ПОЛИТҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ УРДА ТЭЭ

КОММУНИС ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ҺУРГУУЛИ

Октябриин 1-дэ политическэ һуралсалай шэнэ жэл эхилхэнь. Мүнөө предприятинуудта, барилгануудта, эмхи зургануудта, колхоз болон совхозуудта энэ шухала хэмжээ ябуулгада эдэбхитэй бэлэдхэл ябуулагдажа байна. Кружогууд, семинарнууд бүридхэгдэжэ, пропагандистнар томилогдожо эхилһээр үнинэй. Хэрэгтэй болохо литература, һуралсалай бэшэ хэрэгсэлнүүд бэлдэгдэнэ. Партийна комитедүүд, партийна эхин организацинууд болон политическэ гэгээрэлэй кабинедүүд, библиотекэнүүд, улаан булангууд, бөгөнёор хэлэхэдэ, соёл гэгээрэлэй бүхы эмхинүүд энэ шухала хүдэлмэридэ хабаадажа байнхай.

Жэл ерэхэ бүри республика доторнай политическэ һуралсалай дэлисэ үргэдэжэ байна. Политическэ, экономическа эрдэмээ дээшэлүүлхэ хүсэлэнтэй хүнүүдэй тоо улам олошорно. Эдээнэй дунда гансахан коммунистнууд бэшэ, мүн партийнабэшэ эдэбхитэд олоороо оролсоно. Урда жэлнүүдтэ КПСС-эй түүхэ, коммунис хүмүүжүүлгын үндэһэ һуури, марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури ехэнхидээ шудалдаг байһан. Һүүлэй үедэ илангаяа экономикын асуудал үргэнөөр шудалдаг болонги. Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ политическэ гэгээрэлдэ хабаадуулагдаһан бүхы хүнүүдэй хахад хубинь экономикын кружогууд болон семинарнуудта һуража гараба. Энэмнай гайхалтайнье бэшэ. Юуб гэхэдэ, экономикын хуули ёһонууд хадаа һурагшадые экономическа эрдэмээр хуягладаг, коммунизмын материальна-техническэ үндэһэ һуури байгуулха гол ёһонуудые заадаг байна. Эдэ бүгэдэ хадаа үйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэхын, үйлэдбэриие шэнэ техникээр зэбсэгжүүлхын, түрүү дүй дүршэл ажал хэрэгтээ үргэнөөр хэрэглэхын түлөө тэмсэлдэнь ажалшадта туһалдаг байгаа бшуу.

Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ нэгэ иимэ онсо шэнжэ обёорогдоо һэн. Юуб гэхэдэ, партийна комитедүүд, партийна эхин организацинууд политическэ һуралсалда һаналаа ехээр табидаг болоһон, пропагандистнуудые шэлэн олохо талаар ехэ оролдолго гаргадаг болонги. Энээниие иимэ баримта гэршэлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ ажахын 500 хүтэлбэрилэгшэд, 730 багшанар, 830 инженернүүд, техничүүд, хүдөө ажахын 420 мэргэжэлтэд пропагандистаар хүдэлжэ гараа.

Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ экономикын асуудал үргэнөөр шудалхаһаа гадна, марксизм-ленинизмын теориин асуудалнуудые шудалха хэрэгтэ анхарал ехээр табигдаһан байгаа. Манай орондо коммунизм байгуулгын, дэлхэйн социалис системын хүгжэлтын, эб найрамдалай, демократиин, национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө, социализмын түлөө коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай ажал ябуулгын гол шухала асуудалнуудые һуралсалай энэ жэлдэ шудалха юм. Эдэ бүгэдэ асуудалнууд хадаа политическэ һуралсалай гол удха болохо байна.

Марксистско-ленинскэ теориин гол шухала асуудалнуудые гүн гүнзэгыгөөр шудалха, КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр табигдаһан ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэтэй холбоотой асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шудалха гээшэ политическэ һуралсалай гол удха болохо юм.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ зорюулжа 12 темэһээ бүридэһэн һуралсалай түсэб табигданхай. Энээнэй ёһоор коммунис, комсомолец бүхэн, үргэн нийтэ ажалшад мүнөө үе сагай гол шухала асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шудалха юм. Энээнэй ашаар кружогууд, семинарнуудай һурагшад КПСС болон бусад марксистско-ленинскэ партинуудай ябуулжа байгаа дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нягта нэгэдэлэй түлөө тэмсэлэй гол удхые гүнзэгыгөөр ойлгохо, тиимэһээ партиин ленинскэ политикын, марксистско-ленинскэ сурталай илан мандахын түлөө улам эдэбхитэйгээр тэмсэхэ болоно бшуу.

Һуралсалай энэ түсэб бүхы жэл соо үзэгдэхэ темэнүүдые хараална. Гэтэр энэ түсэбнай кружогууд гү, али семинар бүхэниие эхир эшэгэд шэнги болгон адлидхаха бэшэ ха юм. Кружок гү, али семинарай хүдэлмэри хадаа тэндэ һурадаг хүнүүдэй эрдэм бэлэдхэл дээрэһээ дулдыдаха байһаниинь ойлгосотой. Бэеэ даагаад һуралсажа шадахаар эрдэм һургуулитай хүнүүдһээ бүридэһэн теоретическэ семинарнууд гү, али лекторнүүдэй һургуулинууд, партийна, советскэ болон ажахын эдэбхитэдэй һурадаг семинарнууд һара соогоо хоёр удаа сугларжа, хөөрэлдэхыень дурадхагдаха байна. Иимэ семинарнууд һарын турша соо гурбан темэ үзэхэ ёһотой. Пропагандистнарай саг үргэлжын туһаламжатайгаар хүдэлдэг кружогууд болон һургуулинууд һара соогоо 3—4 хэшээл хэхэдэнь боломжотой. Ингэбэл темэ бүхэндэ зорюулжа, гурбан хэшээл гэхэ гү, али 4—6 час соо хөөрэлдэхэ болоно.

Коммунис ажалай һургуулинуудта, һуралсалай комбинадуудта бусад темэнүүдые шудалхаһаа гадна, мүн дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй асуудалнууд шудалагдаха заабаритай. Мүн һуралсалай комбинадуудай, һургуулинуудай, техминимумэй, агрозоовет-һуралсалай кружогуудай һуралсалда эдэ асуудалнууд мүн шудалагдахаар хараалагданхай. Гадна арадай бүхы университедүүдтэ, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой дэргэдэхи марксизм-ленинизмын университедэй программада дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудаар лекцинүүдые уншахаар хараалагданги.

Манай орон дотор коммунизм байгуулгын гол шухала асуудалнуудые шудалха, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлэй, нягта жагсаалай түлөө КПСС болон марксистско-ленинскэ бусад партинуудай ябуулжа байгаа тэмсэлтэй холбоотой асуудалнуудые шудалха талаар хүдэлмэришэд, колхознигууд болон алба хаагшадай эрилтые бүрин хүсэдөөр хангахын тулада лекцинүүдые уншуулха, асуудал харюугай үдэшэнүүдые, тус тус темээр үдэшэнүүдые үнгэргэхэ тухай партийна комитедүүд һайса бодомжолжо үзэхэ ёһотой. Мүн колхозууд, совхозуудта, промышленна предприятинуудта, хүн зоной байдаг газарнуудта байгуулагдаһан лекторинуудай хүдэлмэриие энэ асуудалда зорюулха шухала. Манай республика дотор зуу гаран иимэ лекторинууд бии ха юм.

Мүнөө үедэ пропагандистын үүргэ харюусалга хэзээнэйхиһээнье ехэ болобо гээшэ. Юуб гэхэдэ, пропагандистын эрдэм бэлэдхэлһээ, шадабари мэргэжэлһээ, мүнөө үеын байдалые зүбөөр сэгнэхэ шадабариһаань хэшээлнүүдэй шанар дулдыдаха байна бшуу. Тиимэһээ партиин райкомууд, үйлэдбэриин управленинүүдэй болон промышленна зононуудай партийна комитедүүд энэ жэлдэ бэлэдхэл һайнтай, шадабари мэргэжэлтэй коммунистнуудые пропагандистын хүдэлмэридэ хабаадуулхын тулада ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Бүхы пропагандистнуудай 55 процентнь дээдэ ба хүсэд бэшэ дээдэ эрдэмтэй хүнүүд партийна, советскэ, комсомолой 700 гаран хүдэлмэрилэгшэд, мүн олон инженернүүд, техничүүд, багшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд пропагандистнуудаар томилогдонхой. Пропагандист гээшэмнай хэдышье дүршэлтэй, политическэ талаараа бэлэдхэл һайнтай байбашье, хододоо дэмжэлгэ, туһаламжада түшэглэдэг байһаниинь ойлгосотой. Тиигээдшье энэ жэлдэ политическэ һуралсал нэгэ бага шэнэлэгдэбэ, хубилгагдаба ха юм. Тиимэһээ пропагандистнарта илангаяа ехэ туһаламжа хэрэгтэй. Энэ талаар түрүүшын алхам хэгдэнхэй. Улаан-Үдэ городто пропагандистнарай семинар үнгэргэгдэбэ. Һүүлээрнь республиканска семинар болохо. Эгээ мүнөө үедэ республикын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэй пропагандистнар уулзажа байна. Тусхай темэнүүдтэ зорюулагдаһан кинофильмнүүд харуулагдаха. Энээнэй һүүлээр хүдөөгэй болон промышленна зононуудай район районуудаар пропагандистнуудай семинар үнгэргэгдэхэ.

Хүдөөгэй болон промышленна парткомуудта, партийна эхин организацинуудта туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор Улаан-Үдэ городһоо олон эрдэмтэд, дээдэ һургуулинуудай, советско-партийна һургуулиин багшанар, партийна областной комитедэй лекторнүүд, консультантнууд хүдөө гараха юм. Манай дээдэ һургуулинуудай марксизм-ленинизмын кафедранууд һайн үүсхэл гаргаа. Ушарынь гэхэдэ, эдэнэр һуралсалай жэлэй нюурта пропагандистнарта, лекторнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор хэдэ хэдэн районуудые шефтээ абаба.

Энэ жэлдэ политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдэй (штатнашье, штатнабэшэнье) үмэнэ ехэ зорилгонууд табигданхай. Эдэнэрнай пропагандистнарые, бүхы һурагшадые һуралсалай түсэбөөр, ном һудараар, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлээр хангаха уялгатай. СССР-тэ коммунизм байгуулгын асуудалаар, дэлхэйн социалис системын хүгжэлтын, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудаар уншаха лекцинүүд тухайда, пропагандистнарта яажа туһалха тухайда эдэнэр мүнөөнһөө бодомжолжо үзэхэ ёһотой. Политическэ һуралсалай кабинедүүд, тэдэнэй библиотекэнүүд хэрэгтэй болохо номуудай, кинофильмнүүдэй список табиха болоно.

Политическэ гэгээрэлэй кабинедүүд, клубууд болон библиотекэнүүд мүнөө үедэ һайн техническэ хэрэгсэлнүүдтэй болонхой: магнитофонууд болон бусад элдэбын хэрэгсэлнүүдтэй. Эдэ бүгэдөөрэ пропагандын хэрэгтэ зорюулха шухала. Мүн тус тус темэдэ зорюулһан диафильмнүүд, В. И. Ленинэй, Н. С. Хрущевой, манай партиин бусад ажал ябуулагшадай, элитэ уран зохёолшодой хэлэһэн үгые бэшэһэн пластинканууд манда бии. Эдэ бүгэдые кружогууд болон семинарнуудай хэшээлдэ хэрэглэдэбэл һайн олзой. Мүн хэрэглэхэдэ ямар һайн о... Иимэ түрүүшын темээр хэдэн олон ф...нуудые нэрлэжэ болохо. Бөгөөр хэлэхэдэ, политическэ гэгээрэлэй кабинедүүд бии байһан бүхы һуралсалай хэрэгсэлнүүдые хүсэдөөр х...лэхэ, пропагандистнарта туһ... ёһотой.

Мүнөө үедэ политическэ гэгэ...лэй Байшан пропагандистнарта ...һаламжа болгон тус тус асуудал... даар хэрэглэхэ кинофильмну... заһан список бэлдэжэ ба... Гадна тус тус темээр хэрэгла... литературын список, методи... туһаламжа үзүүлэгдэхээр бэл... дэжэ байна. Теориин асуудалну... лекцинүүдые уншахаар хараал... на.

Политическэ һуралсалай шэнэ... лэй эхилтэр богонихон саг ү... Энэ хугасаа соо кружогуудай, ...гуулинуудай болон теоретическэ ...минарнуудай бүридэлые дахин да... шалгаха, пропагандистнуудые х... жа үзэхэ, тобшоор хэлэхэдэ һу... салай жэлые эмхитэйгээр эхи... тулада бүхы юумэ хэхэ шухала.

Марксистско-ленинскэ суртал... бол коммунизмын түлөө тэмсэлэй... гэс зэбсэг мүн. Һуралсалай... жэлдэ манай республикын олон... ган хүнүүд — коммунистнууд, ...тийнабэшэ эдэбхитэд энэ сурта... гүн гүнзэгыгөөр шудалха ба... Тиигэжэ коммунизм байгуу... асари ехэ зорилгонуудые шиид... хэрэгтээ энэ түгэс зэбсэгые шад... раар хэрэглэхэ эрдэмдэ һураха...

Т. НАЗИМОВ,
политическэ гэгээрэл... республиканска байшан... директо...

Алдарта Октябриин хүндэлэлдэ

Үндэр дабаан дабагдаа

Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишад 1964 ондо гүрэндөө һү худалдаха түсэбөө сентябриин 20-до —болзорһоонь 3 һара 10 хоногоор урид дүүргэһэн тухайгаа баяр баясхалантайгаар мэдүүлнэ. Энэ жэлдэ 6300 центнер һү худалдаха түсэбтэй байбал, сентябриин 20-до 6345 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулба.

Һү ехээр һааха, гүрэндэ худалдаха мүрысөөндэ колхозоймнай гурбадахи отделениин Самсаалай фермын (даагшань Д. Аюшеев) һаалишад түрүүлжэ ябана. Энэ фермынхид жэл соо 1777 центнер һү гүрэндэ тушааха түсэбтэй байбал, 1855 центнер худалдаба. Мүн Бургын отделениин һаалишад һайн амжалтануудые туйлана.

Колхозоймнай һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ залуу һаалишан Зоя Садаева түрүүлжэ ябана. Үнгэрһэн 8 һара 20 хоногой туршада тэрэ даажа байһан 20 үнеэнһээ бүхыдөө 25.000 литр һү абаа. Энэмнай үнеэн бүриһөө 1250 литр һү һааһан болоно бшуу. Нютагай үүлтэрэй үнеэнһээ 8 һара 20 хоногто эды шэнээн һү абаха гээшэмнай тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэ аабза. Һаалишад Сурьма Дашиева, Бальжит Шагдурова гэгшэд мүн лэ һайнаар ажаллана.

Б. ОЧИРОВ,
колхозой парткомой секретарь.

Зүб шиидхэбэри абтаа һэн

Тарилга, хуряалгын хүдэлмэринүүдые саг болзортонь үнгэргэхэ хэрэг имагтал механизаторнуудай үүсхэл оролдолгоһоо дулдыдаха гэжэ Зэдын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой таряашад, механизаторнууд һайса ойлгодог болоһон. Тиимэһээ эндэхин энэ оной хуряалгын хүдэлмэридэ һайнаар бэлэдхэһэн байна.

Энэ колхоздо хуряалгын хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулагдан. Механизаторнууд болон таряашадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри муу бэшээр табигдаһан, социалис мүрысөөн эмхидхэгдэжэ, дүнгүүдынь түргэ түргэн согсологдожо байдаг. Энэ намарай сагай уларил тон таарамжагүй байжа, хуряалгын хүдэлмэридэ нилээд һаад ушаруулаа. Хэды тиимэ байгаашье һаань, механизаторнууд наратай үдэр, час бүхэниие алдангүй, ургасаяа түргэн хуряахын түлөө ехэ оролдолго гаргаа.

Эдэ бүгэдын ашаар энэ колхозойхид сентябриин 15-най мэдээгээр Эхэ орондоо 6226 центнер шэлэгдэмэл ороoһо таряа худалдажа, абаһан социалис уялгаяа 1226 центнерээр үлүүлэн дүүргэбэ. Ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ комбайнернууд Н. И. Хороших, Л. И. Вершинин, Н. Х. Побеков, Д. Ж. Цыбенов, автомашинануудай жолоошод М. А. Вершинин, Я. Г. Григорьев, Г. И. Дунаев гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, бусад нүхэдтөө һайн ажалай жэшээ харуулһан байха юм. Мүн колхозой тоогууд дээрэ таряа сэбэрлэлгын хүдэлмэриие тэдэниие даагшанар П. Колмаков, А. Зайцев, Д. Тумуров гэгшэд һайнаар эмхидхэһэн байна.

Д. БАДМАЖАПОВ.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой Бүхэнэй һаалиин фермын эбтэй эетэй коллективэй ажал хүдэлмэри тухай Хяагтын үйлэдбэриин управлени соо һайса мэдээжэ болонхой. Эдэнэр энэ зунай эхеэр үнеэн бүриһөө үдэртөө 8—10 литр һү һааха гэһэн һайн һайхан үүсхэл гаргаһан байгаа. Һү ехээр һаахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ энэ фермын эрхим һаалишан Тамара Булгутова ябана. Тэрэ гансал зунай һарануудай үедэ өөрынгөө даажа байдаг үнеэн бүриһөө 1000 шахуу литр һү абаһан байна. Зураг дээрэ: Тамара Булгутова.

В. ВЕЛЬВЕРЭП фото.

Коммунис хүдэлөөнэй долгин улам үргэнөөр эбхэрэг лэ!

АЖАЛ, ЭРДЭМЭЭР БЭЕЭ ШЭМЭГЛЭ

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ интенсификациин замаар эрхилхэ гэһэн түрэл партиингаа хараа шугамые бэелүүлэн, манай Сэлэнгын совхозой хүдэлмэришэд байгша ондо Эхэ орондоо ороoһо таряа тушааха социалис уялгаяа болзорһоонь урид, управлени дотороо түрүүлэн дүүргээ. Мүн гүрэндөө һү тушааха юһэн һарынтаа түсэб сентябриин 8-да—22 хоногоор урид дүүргэһэн байна. Ажалшадаймнай энэ ехэ амжалтада бүгэдэ арадай мүнөө үеын хүдэлөөн—коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэртын түлөө мүрысөөнэй үүргэ ехэ гэжэ сэхэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Коммунис ажалай хүдэлөөнэй республиканска харалгын үедэ совхозоймнай хүдэлмэришэд энэ мүрысөөндэ олоороо хабаадалсажа эхилһэн байна. Мүнөө совхозой 220 хүдэлмэришэн коммунис ажалай ударнигай нэрэ солын түлөө тэмсэнэ. Тэдэнэй дунда һаалишад, мал адуулагшад, тугалшад, хонишод болон механизаторнууд бии. Мүн һаалиин 3 гүүртэ, хониной 14 отара, залуу мал түлжүүлдэг нэгэ гүүртэ, гидролизно цех, оньһожоруулагдаһан мелиоративна отрядай хүдэлмэришэд коммунис ажалай коллективүүдэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэ. Энэ жэлдэ хонишодой табан отарын коллектив, үйлэдбэриин 25 түрүүшүүл коммунис ажалай коллектив болон ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Сэлэнгын совхоздо 220 малшад, таряашад, механизаторнууд ерээдүйн сагай гвардейнүүд болохо зорилготой.

Манай совхозой Бүлюутын фермэдэ коммунис ажалай түлөө мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Энэ фермын һаалиин гүүртын (даагшань коммунис ажалай ударник Алла Запарина) коллектив совхозой дирекци, партийна болон хүдэлмэришэнэй комитедэй дамжуулгын Улаан туг гурбан һара соо алдангүй барижа байнхай. Энэ гүүртын эбтэй эетэй һаалишад ажалай ехэ амжалта туйлаба. Байгша оной 8 һарын дүнгүүдые гаргахада, тэдэнэр һү һааха жэлэйнгээ түсэб 85 процентдэ хүргэжэ, совхоз дотороо түрүү һуури эзэлһэн байба.

Бүлюутын һаалиин гүүртын 7 түрүү һаалишадта коммунис ажалай ударнигуудай нэрэ зэргэ олгогдоһон юм. Энэ гүүртын эрхим һаалишан, коммунис ажалай ударник Надежда Лазаревна Тадвашкина гансашье өөһэдынгөө ажахыда бэшэ, бүхы Хяагтын үйлэдбэриин управленидэ суутай болонхой. Энэ нүхэрнай үнгэрһэн найма һарын хугасаа соо үнеэн бүриһөө 2000-һаа үлүүтэй литр һү абаһан байна. Мал ажалда үни удаанай хүдэлжэ, барагдашагүй баян дүй дүршэлтэй болоһон энэ һаалишан бэшэ нүхэдтөө ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг, залуу малшадта зүбшөөл үгэдэг, өөрынтөө дүршэлые дамжуулан үгэжэ байдаг юм.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ совхозой ажахын бүхы һалбаринуудай хүдэлмэришэд хабаадалсана. Тэдэнэй дундаһаа залуу мал түлжүүлдэг, бэлшээн таргалуулдаг гүүртэнүүдэй мал адуулагшад Ч. Бадмацыренов, Н. Цынгунов гэгшэд шалгарна. Тэдэнэр зунай һарануудта харууһалдаг малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 1000 граммаар нэмээжэ шадаһан байна. Совхозоймнай хонишодойшье дунда замай залууршад олон юм. Коммунис ажалай ударник Дамби-Нима Ринчинович Аюшеевэй хүтэлбэрилдэг отарынхид 100 эхэ хонин бүриһөө 99 хурьга абажа, хороолтогүйгөөр түлжүүлһэн байна.

Байгша оной июль һарада совхозой хүдэлмэришэнэй комитедэй тогтоолой ёһоор, хонишодой 4 отарын коллективтэ «коммунис ажалай коллектив» гэһэн нэрэ соло олгогдоо. Тэдэнэй тоодо Гомбожап Цыреновэй ударидадаг эхэ хонидой отарынхид оролсоно. Энэ отарын ажалшад жэл бүри һайн дүнгүүдые туйладаг. Хабартаа эхэ хонидоо нэгэшье гой хоролто болонгүй ондо ор...һан, 100 эхэ хониһоо 93 ху... абажа түлжүүлһэн, нооһо хайша түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн бай... Мүн Б-Д. Галсанова, Н. Нимаев, Цыденов, Ц. Балданов болон бу... хонишод ажалай һайн амжалтануудые туйлана.

Энэ жэлэй ургаса хуряалгын... совхозой түрүү механизаторну... замай залуушад бүгэдэ ех... ажалай үльгэр жэшээ харуулба. Тэдэнэй тоодо коммун... ажалай ударнигууд Б... ма-Цырен Нимаев, ...бо Гунзынов, Н... Очиртаров, Лубсан Ж... санов гэгшэд орол... Тэдэнэр ороoһо т... суглуулан сохилгодо... лаандаа 25 гектар, сэхэ комб... дахадаа 15—20 гектар хададаг...

Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй ...лай илалтын бүхы хүдэлмэриш... мэдээжэ болгохын түлөө совх... партком, рабочком ехэхэн орол... гаргана. Тэдэнэй туйлалтануу... хэй ажалай дүн харуулһан совх... фермэнүүдэй самбарнуудта, хэ... дэмэл болон ханын газетэнүүдтэ, ...циалис мүрысөөнэй дүнгүүдэй ...летеньдэ, «сахилгаан», «дайша... хуудаһануудта» бэшэгдэжэ бай... Мүн үйлэдбэриин суглаанууд д... шье хэлэгдэдэг байна.

Коммунис ажалай ударнигу... слёт һаяар зарлагдажа, энэ бү... арадай мүрысөөндэ хабаадагша... ажал хүдэлмэриин дүнгүүд болон тагдалнуудынь зүбшэн хэлэлэ... саашанхи зорилгонуудаа элирүү... түсэбтэйбди. Мүн ажалай түрүү... лэй арга онолые олоной шада... болгохо талаар тусхай хэмжээ... хараалагдаха.

Д. БАДМАДАШИЕВ,
Сэлэнгын совхозой хүдэлмэришэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

ВДНХ-гай ҺОНИН

Үйлэдбэриин эрхим туйлалтанууд

СОВЕТ ЭНЕРГЕТИКЫН ГОЛ ФИРМЭ

Братска, Черепетскэ, мүн бусад электростанцинуудта тодхогдоһон, дэлхэй дээрэ эгээл ехэ хүсэтэй генераторнууд; «Ленин» гэжэ түрүүшын атомна ледоколой айхабтар ехэ хүсэтэй электродвигатель; прокатна стануудай ехэ ехэ двигательнүүд... Эдэ бүхы машинануудта Ленинградай С. М. Кировэй нэрэмжэтэ гурба дахин ордендо хүртэһэн «Электросила» заводой марка табяатай байдаг гээшэ. Тус завод СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ хабаадаһан предприяти мүн.

Энэ жэлдэшье Ленинградай энергетическэ машинануудые бүтээгшэдэй ажалай амжалтые ВДНХ-да гансахан «Электросила» заводойхид харуулна бэшэ, харин хоёр жэлэй саада тээ нэгэдэһэн С. М. Кировэй нэрэмжэтэ завод түрүүтэй промышленна зургаан предприятинуудай тусхай фирмэ харуулжа байна. Тус фирмын бүтээдэг продукциин 70 процент гидро болон турбогенераторнууд юм. Ороноо электрификацилха ба коммунизмын материальна-техническэ үндэһэ һуури байгуулха түсэб дүүргэлгэдэ эдэ генераторнуудай туйлай ехэ үүргэ дүүргэдэг байһаниинь мэдээжэ.

«Электротехникэ» гэжэ павильон соо тусхай үйлэдбэреэр мэргэжэхэ ба хамжан ажаллаха талаар манай экономикодохи түрүү, шэнэ арга — советскэ фирмын бии болгогдоһон тухай харуулагдана.

Энэ шэнэ нэгэдэл ямар ашаүрэтэй байба гээшэб?

Нэгэдэлдэ ороһон предприятинууд тус бүридөө өөрынгөө бүтээдэг продукцяар мэргэжэнэ. Энээнэй ашаар бии байһан бүхы техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха, үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдэдэг бүхы инструментнүүдые централизованноор хангаха арга олгоһон байна.

Иимэ хэмжээнэй абтаад байхада «Электросила» заводойхидой ажал хэрэгтэ шэнэ «дали жэгүүр» урганхай. Мүнөө эндэ энергетикын шэнэ гигант — 500 мянган киловатт хүсэтэй гидрогенератор бүтээгдэдэг болоо. Иимэ генераторнууд Красноярска ГЭС-тэ абаашагдаха. Үшөө үзэгдөөгүй энэ орёо нарин машина манай инженер, конструктор болон хүдэлмэришэдэй хүсэ шадалаа нэгэдүүлэн ажаллаһанай үрэ дүн мүн. Химиин аша туһаар бии болоһон изоляционно материал, хүргэхэ хэрэгсэл ба бусад шухала зүйлнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Үйлэдбэриин процессүүдые оньһожоруулха талаар тус фирмын һүүлшын туйлалтануудтай павильон соо үргэнөөр танилсажа боломоор. Эндэхи ниитын конструкторнуудай бюрогой зохёон бүтээһэн гидравлическа пресс, универсальна станок болон бусад хэрэгсэлнүүдээр хүнүүд ехэ һонирхоно.

Үйлэдбэреэ нарижуулан һайжаруулаад, тусхай продукцяар мэргэжээд, хоорондоо хамжан хүдэлдэг болоһон эдэ предприятинууд тон ехэ мүнгэ зөөри арьбалаа: үйлэдбэриин 5 мянган дүрбэлжэн метр талмай сүлөөлэгдөө, жэл бүри 3 мянган тонно металл арьбалагдана. Хамта дээрээ жэл соо 17 миллион түхэригэй арьбалалта болоно.

АШАА ТЭЭДЭГ ШЭНЭ МАШИНА

Ашаатай байһан вагонуудта дүтэлэн ерэһэн автопогрузчик түмэр хабшуурнуудаараа дээрэнь байһан хайрсагуудые абажа, ондоо тээ абаашан табина. Тэрэ машиные жолоодожо һууһан нэгэ хүн 20—30 хүнэй хэхэ ажал дүүргэнэ.

Ашаа тээхэ ба буулгаха энэ шэнэ түхэлэй техникые элдэб олон ажалда хэрэглэжэ болохо байһаниинь элирүүлэгдээ. Юумые хам тэбэридэг хабшуурнуудынь илангаяа таатай байба. Вагоноор асарагдаһан минеральна үтэгжүүлгэ энэ техникээр буулгахада тон бага саг гаргашалагдана.

Жэшээнь, Хойто-Кавказай түмэр зам дээрэ иимэ автопогрузчигуудые хэрэглээд байхада, ашаа тээлгэ ба буулгаха хүдэлмэриин унжагайрдаг дээрэһээ вагонуудай удаан саг соо миин байха ушар ехээр үсөөржэ, үлүү гаргашануудые 3—4 дахин хороохо арга олдоһон байна.

Тэрэшэлэн түмэр замай транспортда 20 тонно ашаа багтааха ехэ контейнернүүд хэрэглэгдэжэ эхилбэ. Хооһон болохолоорнь тэрэниие эбхээд абахада болохо. Ашаатай 24 тиимэ контейнер, эбхэгдээд байһан 110 контейнер нэгэ вагондо багтаха юм. «Азовсталиин» металлургнууд шэнэ контейнернүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ захалаа.

ИНЖЕНЕРЭЙ ТУҺАМАРША

Цех соо хүдэлжэ байһан станогуудай нэгэн байшаба. Тэрэ дарыда диспетчерэй табло, мүн мастерай пульт дээрэ дохёогой лаампа носошоно. Энэмнай «УПИ-1» гэдэг автомат тохёолдоһон ушар тухай өөрөө мэдээсэжэ байна гээшэ. Шамдажа, энэ дутагдалые усадхаха хэрэгтэй...

Энэ автомат гансахан али нэгэ станогой зогсоһые мэдээсээд байдаггүй, харин цех соохи бүхы станогуудай халаанай нормын дүүргэлтые тоолодог, ямар шалтагаан дээрэһээ, ямар түхеэрэлгэнүүдэй миин байһые тодорхойлон харуулдаг юм. Москвагай «Энергоприбор» гэжэ заводой бүтээн гаргаһан энэ автомат ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехээр туһалха байна.

«УПИ-1» гэжэ автомат ВДНХ-гай «Инженернэ ба хүтэлбэрилхы ажалай эмхидхэл» гэһэн таһагта табигданхай. Тэрээнһээ гадна, эндэ тоо бододог, инженернэ орёо нарин бодолгонуудые тон түргөөр, зүбөөр тоолон гаргадаг, хүдэлмэришэдэй наряд бэшэдэг бусад автомат-аппаратуранууд табигданхай.

ХИМИИН БЭЛЭГ

Выставкын «Загаһанай ажахы» гэһэн таһагта һонирхолтой шэнэ юумэн баһал олон. Загаһанай промышленностьда үргэнөөр хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд химиин бэлэг болоно.

Загаһашадай хэрэглэдэг моторно онгосо табяатай. Тэрэ онгосын корпус, бишыхан каютань, загаһа хадагалха контейнерынь—барандаа полимернэ материалаар хэгдэһэн. Онгосынь оёор, хажуу талань пластмассаар хэгдэһэн тула оройдоо жэбэрхэгүй, тон хүнгэн. Тиимэһээ модон гү, али түмэр онгосоһоо һураггүй ехэ ашаа даaха болоно. Иимэ аятай һайн онгосонуудые Краснодарай хизаарай предприятинууд бүтээжэ эхилээ.

Далайн дабһатай уһанда умхирхэгүй, уһа зуужа хүндэ болохогүй губшуур загаһашадта алтантай тэнтэй. Капроной утаһаар хэгдэһэн губшуур, гүльмэ, далайн загаһа дабһалангүй зоохэ целофанаар хэгдэһэн амһартанууд бии.

«ХҮН ҮБҺЭН»

Дээгүүрээ хушалтатай багахан участок. Ойлгоогүй хүнэй балай анхархаарнье бэшэ ургамалнууд тэндэ тарятай. Эди шэдитэ «хүн үбһэн» (жень-шень) гэдэгэй ургажа байһые гаршаг дээрэһээнь ойлгогдоно.

«Хүн үбһэн» ВДНХ-да табигдахаһаа урид нилээд холохон зам дабажа ерэһэн түүхэтэй. Һаяын жэлнүүд болотор энэ ургамалые гансал ангуушад Алас Дурна зүгэй нэлэнхы тайгын дундаһаа арайхан гэжэ олодог байһан. Эртэ урда сагай энэ ургамал хүнэй тариһан газарта ургахагүй гэжэ хэлсэдэг байгаа.

Гэбэшье совет эрдэмтэд «хүн үбһые» бусад ондоо ургамалнуудтал адли тарин олошоруулжа болохо байһые харуулаа. Эм домдо ородог ургамалнуудай Бүхэсоюзна институдай Москва шадархи плантацинуудта «хүн үбһэн» нютагжанхай. Ингэжэ энэ үнэтэ ургамалые эм домдо элбэгээр хэрэглэхэ арга бии болоо.

Выставкэдэ табигдаһан «хүн үбһэнэй» 18 эшые нэрагай үдэр марляар хушана. Ойһоо асарагдаһан «айлшан» һүүдэртэл ургадаг зантайхан.

ШЭНЭ КОМБАЙН

Газаа талаһаань харахада үнөөхил өөрөө ябадаг комбайн таряа хадажал ябаха. Тэд хадаһан поли дээрэнь һолоомоной бухал харагдахагүй, сэбэр. Дары хойноһоонь трактор табижа, намарай паар хахалхаяал мэдэ.

Хүдөө ажахые оньһожоруулха Украинын научно-шэнжэлэлгын институт шэнэ түхэлэй комбайн зохёогоо. Тэрээгээрнь выставкэ харагшад ехээр һонирхоно. Украинын механизаторнууд комбайн соо ороһон һолоомые ороoһонтойнь адли харшаад гаргаха түхеэрэлгэ зохёогоо. Харшагдаһан һолоомон комбайнай хойно шагтагалагдаһан ехэ хоорбо соо суглуулагдажа, малай фермын дэргэдэ абаашагдан һурилагдаха юм.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной сентябриин 26.

Интернационалай 100 жэлэй ойдо

ШЭНЭ ОБЩЕСТВЫЕ ЗАЯАГША

…дөөгэй болон социализмын …эйн хүдэлмэришэн ангиин … тэмсэлэй түүхэдэ хэтын …ноһон ушар зуун жэлэй үр-… 1864 оной сентябриин 28-да …айгаа. Энэ үдэр Лондондо …инс-Холл гэжэ концертнэ …здэб оронуудые түлөөлһэн …шэдэй суглаан болоо һэн. …ишэдэй Уласхоорондын Эб…йгуулха тухай энэ суглаан …люци баталан абтаһан бай… Эблэл хожомоо Нэгэдэхи …онал гэжэ нэрлэгдэһэн юм.

…шар пролетариадай сүлөө… …удэлөөндэ шэнэ толотомо …жэ үгөө. Хэтэрмэ нацио… болон шовинизмын туг …уазин өөрынгөө эзэрхэлгые …тгооһон байгаа һаань, хү… …эдэй уласхоорондын ми… …бааданшад бухы үндэһэ …олон нацинуудай ажалша… …тэй, аха дүү ёһоной хол… …татай байха үзэл бодол со… …байгаа. Эблэлэй Үчреди… …нифестые Карл Маркс бэ… …гаа. Тэрээн соонь иигэжэ … «Үнгэрһэн сагай дүй дүр… …жэ харуулаа: ондо ондоо … хүдэлмэришэдэй хоорондо …ноной холбоо барисаан бай… …, сүлөөрхын түлөө тэм… …бэеэ хамгаалжа, харалсажа … урмашуулан зоригжуулжа …тэй. Харин аха дүүгэй …оо барисаанда хайхарам… …хандаа һаа, ондо ондоо … бутаранги хүсэлэл орол… …хы дээрээ булигдан хосо… …эгдэхэ юм» (К. Маркс, … Зохёолнуудайнь хоёрду… …, том 16, нюур 10—11).

…оронуудай пролетаринар, …»—энэ гайхамшатта уряа… …нифест дүүрэһэн байна. …ммунизмын шухала гол … бухы хүдэлмэришэдтэ ойл… …тодоор манифест соо най… …гдэһэн байха юм. Тэдэ… …а шанарынь яахадаа бүри …дэ, тэрэ үедэ хүдэлмэришэ… …лөөн дотор прудонизм, лас… …, бланкизм гэхэ зэргын …уазна социализмын үрэгүй … үлэмжэ ехэ шууятай, …оор тараагдадаг байгаа.

… Энгельс угаа ехэ таатай …, тэсэбэри ехэтэйгээр Ин… …нал дотор хүдэлмэри ябуул… …элэйнь бодото үг зорил… … хүдэлмэришэдтэ тайлбари… …летариадта харша үзэл бодо… …а дараалуулан түрижэ оро… …. Хүдэлмэришэн ангиин …ождьнор болон теоретигүүд …оналые зоригжуулагшад, …ахяа үгэгшэд, тэрэнэй ухаан … зурхаииинь болодог бай… …дэнэрэй бэшэһэн лэ зүйл… …тернационалда хамаададаг, … тон гүнзэгы удхаараа, үр… …бодолоороо, хүдэлмэришэнэй …хи хуушарһан, олониитэ… …һан, националис болон се… … үзэл бодолнуудта эбсэшэ… …гаараа онсо шалгардаг бай… … Имагтал хүдэлмэришэн ангиин интернациональна холбоо барисаан лэ тэрэнэй эсэслэн илалта туйлаха ябадал хангажа шадаха гээд Маркс, Энгельс эсэшэ сусашагүйгөөр тодоруулдаг һэн.

Капитализмтай тэмсэхын тулада социалис болон социалис шахуу бүлгэмүүдые хүдэлмэришэдэй бодото организацяар һэлгэхэ зорилгоор Интернационал байгуулагдаһан юм.

Маркс, Энгельс хадаа шэн зоригтой, хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ үнэн сэхэ революционернүүдэй кадрнуудые оролдосотойгоор хүмүүжүүлдэг, ниитэ-политическэ ажабайдалда болоһон бухы шухала ушарнуудта анхаралтайгаар хандахыень тэдэниие уряалдаг, өөрынгөө эрилтэнүүдые хангуулхын түлөө олониитын тэмсэлые пролетариадай эсэсэй зорилгын түлөө тэмсэлтэй тааралдуулан ябуулха шадабарида һургадаг байгаа. Өөрынгөө түүхэтэ үүргые мэдэрэлгэдэнь, бухы ажалшадые толгойлон, общественно революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгахын түлөө эрид шанга тэмсэлдэ жагсан бодолгодонь туһалха гэшэл Интернационалай үүргэнь болодог байгаа.

Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе олониитын хүгжэлтын хүсэтэ дүхэм нүхэсэл болгохо хэрэгтэ Нэгэдэхи Интернационалай ажал ябуулга туһалаа. Алдарта Парижай коммуна өөрынгөө революционно диктатурые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэришэн ангиин түрүүшын бодото, тодорхойгоор хэһэн һэдэлгэ байһан юм. Парижай коммуна Интернационалай суртал бодолой талаар үрэ дүнгынь болоно. Эблэл өөрынгөө секцинүүдээр дамжуулан, Европо болон Америкын олон оронуудта хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дэлгэрэлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлээ. Россидахи революционно, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ тэрэ ехэ һайн нүлөө мүн лэ үзүүлээ. Нэгэдэхи Интернационалай ородой секци 1870 оной эхеэр Н. Утин, А. Трусов, В. Нетов гэгшэд түрүүтэйгээр Женевэдэ байгуулагдаһан юм. Секциие толгойлогшонор Н. Г. Чернышевскиин хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэд гэлшэбди гэжэ өөһэдыгөө тоолодог байһан юм. Ород хүдэлмэришэдэй дунда Интернационалай гол ёһонуудые эдэбхитэйгээр тайлбарилгада эршэтэйгээр, али бухы туһаламжа үзүүлхэ, эдэ гол ёһонуудай үндэһөөр тэдэниие нэгэдүүлхэ һанаашалгатай байһан тухайгаа ородой секциие байгуулагшад Маркста эльгээһэн бэшэг соогоо мэдээсэһэн байгаа. Ородой секциие Интернационалда өөрэйнь түлөөлхые Марксые тэдэнэр гуйһан байха юм. Гуйлтадань Маркс иигэжэ харюусаа: «Главна Совөдтэ танай түлөөлэгшэ болохые намда дурадхабат. Энэ хүндэтэ уялгые би һаналаа ханангяар бэедээ даажа абабаб» (Ородой политическэ ажал ябуулагшадтай К. Марксын, Ф. Энгельсэй абалсадаг бэшэгүүд. Госполитиздат, 1951 он, нюур 38).

Нэгэдэхи Интернационал арба хүрэхэгүй жэлэй турша соо оршон байһан юм. Зүгөөр тэрэ угаа ехэ мүр сараа үлөөгөө, хүдэлмэришэнэй революционно хүдэлөөнэй саашанхи бухы хүгжэлтэдэ эли тодо нүлөө үзүүлээ. I Интернационал «социализмын түлөө пролетарска, уласхоорондын тэмсэлэй үндэһэ һуури табижа үгөө», —гэжэ В. И. Ленин хожомынь бэшэһэн байха (Зохёолнуудай хүсэд суглуулбари, табадугаар хэблэл, том 38, нюур 303).

Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй һүүлээр Хоёрдохи Интернационал 1889 ондо байгуулагдаа һэн. Тэрэнэй ажал ябуулгаа хэжэ орохо үедэнь хэдэ хэдэн оронуудта пролетарска хүдэлөөнэй дэлгэрхэ, тус тус национальна гүрэнүүдтэ олониитын социалис партинуудай бии болохо үндэһэ һуури бэлдэгдэһэн байгаа. Зүгөөр В. И. Ленинэй зааһанай ёһоор пролетарска хүдэлөөнэй үргэдэлгэ, революционно удхыень саг зуура һуларуулһан, эсэсэй эсэстэ Хоёрдохи Интернационалые унагаан һалгааһан оппортунис үзэл саг зуура шангадаһан байха юм.

Нэгэдэхи Интернационалай революционно гол ёһонууд Гурбадахи, Коммунис Интернационалаар һэргээгдэн хүгжөөгдэһэн байгаа. III Интернационал Маркс—Энгельсэй хэрэгые сэсэн мэргэнээр үргэлжэлүүлэгшэ, илалта түгэлдэр социалис революциие зоригжуулан эмхидхэгшэ В. И. Ленинэй хүтэлбэреэр 1919 ондо байгуулагдаа һэн. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үеын—капитализмын хүмэрин унаха, социализмын илан мандаха үеын эхилһые Агуухэ Октябриин харуулаад байһан эрхэ байдалда Гурбадахи Интернационал бии болоо. Дэлхэй дээрэхи эгээн лэ революционно хүдэлөөе хүтэлбэрилдэг Партинуудай уласхоорондын союз үзэгдөөгүй бата бэхи үндэһэ һууритай болоо: Уласхоорондын оршондо пролетариадай диктатурые, капитализмые илаһыень бодотоор бэелүүлжэ байһан хэдэн **Совет республиканууд** бии болоо» гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн (Зохёолнуудай хүсэд суглуулбари, табадугаар хэблэл, том 38, нюур 303).

Гурбадахи Интернационал хадаа Европо, Америкэһээ гадна, мүн Ази болон Африкада ажал ябуулга хэдэг бүхэдэлхэйн коммунис организаци байһан юм. Пролетарска партинуудые, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдые марксизм-ленинизмын үзэл сурталаар хүмүүжүүлгэ шухалын шухала габьяань болоно. Энэ Интернационал хадаа коммунис партинуудые хүдэлмэришэн ангиин нэгэдэлэй түлөө, хархис этэгээдүүд болон дайнда эсэргүүсэн, демократиин, социализмын түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэдэг олониитын партинууд болгохо талаар ехэ хүдэлмэри хээ.

Дэлхэйн коммунис хүдэлөөн мүнөө эгээн ехэ нүлөө үзүүлдэг хүсэн боло. Нэгэдэхи Интернационал өөрынгөө зэргэдэ ойролоол хэдэн арбаад мянган хүдэлмэришэдые нэгэдүүлдэг байгаа. Мүнөө үедэ 90 гаран орондо марксистско-ленинскэ партинууд бии, тэдэнэй зэргэдэ хэдэн зуун миллион ажалшадые дахуулан ябадаг 42 миллион үлүүтэй коммунистнууд нэгэдэдэг. Маркс, Энгельсэй эхилһэн хэрэг гайхамшагта үрэ дүн үгөө.

Хүдэлмэришэн ангиин засагай, ангигүй коммунис общество байгуулхын түлөө тэмсэл Нэгэдэхи Интернационалай шухалын шухала зорилго болоно гэжэ Маркс, Энгельс тоолодог һэн. «Ангинуудые адлидхаха» үзэл номнодог бакунинска программые шүүмжэлхэдээ, Маркс иигэжэ заагаа һэн: Ангинуудые адлидхалга бэшэ, харин тэрэниие усадхалга пролетарска хүдэлөөнэй «нюусань» болоно. Энэ гол ёһые анха түрүүн бэелүүлжэ эхилэгшэ алдарта ленинскэ партиин хүтэлбэрилдэг Россиин хүдэлмэришэн анги байгаа бшуу.

Мүлжэгшэ ангинууд, мүлжэлгын бии болодог шалтагаанууд түүхэдэ анха түрүүлэн Советскэ Союзда усадхагдаа. Хүн түрэлтэн бодото социалис обществотой болоо. Социализм тэшэ сэхэ зам табигдаад, тэрэ замаар олон арадууд дабшажа ябана. Европын, Азиин хэдэ хэдэн оронуудта социалис революци боложо, дэлхэйн социалис байгуулалта бии болоо. Энэ хадаа бухы оронуудай хүдэлмэришэн ангиин агууехэ туйлалта болоно. Социалис лагериин түгэлдэр хүсэндэ түшэглэдэг дэлхэйн пролетаринар, дарлагданги арадууд ерээдүй тээшээ найдамтайгаар харана.

Пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үндэһэлдэг социалис оронуудай хани нэгэдэл дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй шухалын шухала хүсэн болоно. Энэ хүсэнэй бии байһанай ашаар элдэб оронуудай социализмда һамжан ороходо хэзээ хэзээнэйхиһээ жэшэлэшэгүй ехэ таатай эрхэ байдал мүнөө бии болоо. Хэдэ хэдэн оронуудай хүдэлмэришэн анги мүнөө граждан дай хэнгүйгөөр, амгалан ёһоор засагаа гартаа абаха аргатай болонхой. Тээд энэ хадаа Маркс, Энгельсэй һургадаг заабаринуудта таараллана. Интернационалай удха, тэрэнэй зорилгонууд тухай 1871 ондо Америкын газетын корреспондентын асуудалнуудта харюусахадаа Маркс иигэжэ хэлээ һэн: «Дэлхэйн түби бүхэндэ манай зорилго ямаршьеб онсо талатай байхаар һанагдана, тэндэ хүдэлмэришэд энэ зорилгые өөһэдынгөө замаар бэелүүлхэ ёһотой... Амгалан ёһоной тайлбарилга хэжэ, зорилгоёо бүри түргэнөөр, зүб замаар ябажа бэелүүлхээр газарта восстани хэхэ болоо һаа, болдогүй тэнэг ябадал болохо байна». Тиихэдээ ямар нэгэн ороной хүдэлмэришэн анги ямар аргаар гурэмшуулга хэхээ өөһэдөө шэлэн олохо ёһотой гэжэ Маркс онсолон тэмдэглээ һэн (К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёолнууд, том 17, нюур 635).

Марксистска эдэ гол ёһонуудые хитад хүтэлбэрилэгшэд орройдоошье хэрэгсээхэеэ болёод, имагтал зэбсэгтэ тулалдаа хэхэ замаар социализмда орожо болохо, имагтал буу зэбсэгэй хүсөөр дэлхэйе шэнэдхэн хубилгажа болохо гэжэ баталан хэлэдэг.

Ажахын болон культурна байгуулалтада социалис оронуудай туйлаһан амжалтанууд дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ угаа ехэ нүлөө үзүүлнэ. СССР-тэ коммунизм байгуулха зорилго КПСС-эй Программа соо найруулагдаһан, энээнтэй дашарамдуулан, үйлэдбэриие угаа ехээр дэбжээхэ хэмжээнүүд хараалагдаһан байна. Энэ хадаа гэгээн гэрэлтэ ерээдүйнгөө түлөө тэмсэлдэ бухы оронуудай ажалшадые зоригжуулдаг, революционно үзэл түрүүлдэг үнэхөөрөөл түгэлдэр хүсэн болоно.

Социализмын лагерь, хамагай түрүүндэ Советскэ Союз—эгээл лэ хүсэн түгэс социалис гүрэн—эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй бата бэхи түшэг тулгуури болоно гэжэ бухы дэлхэйн ажалшад тоолоно. Тэдэнэр интернациональна һанал нэгэдэлгын үзэл бодолые манай арадтай аха дүүгэй хани барисаатай байлгатай таһаршагүй холбоотой гэжэ тоолодог байна. Дэлхэйн империалис хархис этэгээдүүдтэй, илангаяа фашис булимтарагшадтай тэмсэлэй гол хүндэ хүшэрыень манай арад даажа гараһан байна бшуу. СССР гитлеровскэ Германиие, тэрэнэй туһалагшадые диилэхэдээ, Европын, Азиин хэдэ хэдэн орондо арадай демократиин илаха таарамжатай эрхэ байдал бии болгоо гэжэ дэлхэй дээрэхи бухы үнэн сэхэ хүнүүд тоолодог. Империалис эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүү тэмсэлдэ түрүүшын социалис гүрэн мүнөө шиидхэхы хүсэн зандаа үлэнэ гэжэ түрүү үзэл бодолто хүн түрэлтэн мүн лэ мэдэнэ. Эгээл иимэһээ Советскэ Союзые хардадаг гүрдэдэг, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта тааралдаг гадаадынь политикада һэжэг түрүүлхэ һэдэлгэ гаргадаг Хитадай һандаргахы ябуулга хэгшэдые ёһотойл интернационалистнууд буруушаадаг байна.

Национальна бэеэ даанхай байдалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэдэг арадуудые Нэгэдэхи Интернационал шууд сэхээр хамгаалдаг байгаа. Ондоо арадуудые дарладаг арад эрхэ сүлөөтэй байжа шадахагүй —энэ гол ёһые Маркс, Энгельс Интернационалай ажал ябуулгын үндэһэ һуури болгодог байһан юм.

Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэхэ гээшэ Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй ажал ябуулгын гол зорилгонуудай нэгэн байһан юм. Национальна дарлалтаһаа зайсаха гээшэ социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлэй даб дээрэхи эрхэ байдал боложо үгэнэ гэжэ Интернационал тоолодог байгаа.

Интернационализмын энэ гол ёһые марксистско-ленинскэ партинууд нангинаар сахидаг. Коммунистнууд арадуудай эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө эгээн лэ үнэн сэхэ тэмсэлшэд болоно. Социалис оронуудай, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй талархал болон дэмжэлгэдэ түшэглэдэг дарлагданги арадуудай эрэлхэг зоригто тэмсэл хэһэнэй ашаар империализмын колониальна гурим һандаран һалажа байна. Дайнай хойто тээхи үе соо колониальна дарлалтаһаа сүлөөлһэн оронуудта 50 гаран шэнэ гүрэн бии болоо. Бэеэ даанхай байдалтай болоһон арадууд ехэ туһаламжа абана. Энэ юун дээрэһээ элирнэб гэхэдэ, хүгжэжэ ороһон оронуудта Советскэ Союзай, бусад социалис гүрэнүүдэй туһаламжатайгаар юһэн зуу гаран промышленна предприятинууд бодхогдожо байдаг.

Бэеэ даанхай байдалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ байһан арадуудта Советскэ Союз туһаламжа үзүүлхые хүсэнэгүй гэһэн хэбэртэйгээр гүбэнэлдэдэг Пекинэй хардалгашад эдэ бухы элитэ баримтануудые обеорхые хүсэнэгүй. Совөдүүдэй орон үгөөрөө бэшэ, харин бодото хэрэгээрээ арадуудта туһалдаг. Энэ хадаа ёһотойл интернационализм болоно.

Харата муухай зорилготой гадаадын политика бэелүүлдэг, национальна барга заншал болон дээрмэдэлгын дай хэрэглэдэг ябадалай бии байгаа һаа, пролетариат өөрынгөө сүлөөрүүлгын зорилгонуудые шиидхэжэ шадахагүй гэжэ Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй Манифест соо сэхэ заагданхай юм. Буржуазна правительствануудай һанаашалгануудай хойноһоо һэримжэтэйгээр ажаглажа байхые, дай һүжэроохэ һэдэлгэнүүдтэнь эсэргүүсэхыень хүдэлмэришэдые Манифест уряалдаг байгаа.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэл коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай, бухы һайн һайхан сэдьхэлтэ хүнүүдэй эгээн шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүнөө болоно. Дайн болон эб найрамдал тухай асуудал мүнөө үе сагай гол асуудал болоно. Энээниие шиидхэлгэһээ демократи болон социализмын түлөө арадуудай тэмсэлэй саашанхи амжалта дулдыдаха байна. Дэлхэйн шэнэ дай зайсуулха, тэрэниие һүжэрөөлгэхэгүй гээшэ золтой хубитай ерээдүйнгөө түлөө тэмсэхэ эгээн лэ таарамжатай эрхэ байдал хүдэлмэришэн ангида, бухы ажалша хүн түрэлтэндэ хангаха гэһэн удхатай. Дэлхэйн шэнэ дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие абархын тулада бухы оронуудай хүдэлмэришэн анги өөрынгөө зэргые бүри нягтаар жагсааха ёһотой гэжэ коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай 1960 оной Мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Амгалан тайбан байдал бэшэ, харин дайн байлдаан капитализмые социализмын илаха хэрэтые түргэдхэхэ гэжэ мэдүүлдэг хитад хүтэлбэрилэгшэд энээндэ эсэргүүсэдэг юм.

Хүдэлмэришэн ангиин бухы отрядуудай бата бэхи нэгэдэл тэрэнэй илалта туйлаха шухала нүхэсэл болоно гэжэ Маркс, Энгельс тоолодог һэн. Нэгэдэхи Интернационалай нэгэдэлые һуларуулхые оролдон, эб амхи алдахуулагшадые научна коммунизмые байгуулагшад хайра гамгүйгөөр элишэлдэг байгаа. Анархис «Социалис демократиин альянсын» һүйдхэлтэ ябуулга тухай тэдэнэр угаа ехэ уур сухалтайгаар бэшэдэг байгаа. Энэ бүлгэм «Мүнөөнэй правительствануудта эсэргүүгээр бэшэ, харин өөрынь хубилашагүй үзэлые, хүтэлбэриие зүбшөөдэгүй тиимэ эволюционернүүдтэ эсэргүүгээр сохитто хэнэ... Энэ бүлгэм манай Эблэлэй үргэн программые, угаа ехэ эрмэлзэлгые өөһэдынгөө олониитэһөө таһаранги программаар, оборхон үзэл бодолоор убайгүйгөөр һэлгэнэ...» гэжэ Маркс, Энгельс бэшээ һэн. (К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёолнууд, том 18, нюур 329).

Интернационал дотор үсөөнхидэй олонхидойнгоо үгэдэ орохыень Маркс, Энгельс туйлажа шадаһан юм. Энээнэй үндэһөөр Эблэл өөрынгөө зэргэһээ үсөөхэн бүлэг можо болгошод болон эб эмхи алдахуулагшадые гаргажа хаяһан байгаа.

Шухала гол ёһонуудта, марксизм-ленинизмдэ үндэһэлһэн нэгэдэл хангахые ёһотойл интернационалистнууд ходоодо оролдодог байна. Дэлхэйн социалис байгуулалтын, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хүбизаяанай түлөө коммунис, хүдэлмэришэнэй партинууд тусгаар харюусалгатай гэжэ аха дүү партинуудай 1957, 1960 онуудай Зүблөөнүүдэй документнүүд соо бэшэгдэнхэй. Социалис гүрэнүүдэй хани нэгэдэлые саашаданьь бэхижүүлгэдэ, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй, эб найрамдалай болон социализмын хэрэгэй аша туһада тааруугаар нэгэдэлэ, хани ёһоной харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэбди гэжэ Зүблөөнүүдтэ хабаадагшад тангариглан мэдүүлһэн юм.

Коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые али болохоор һуларуулха гээшэ имагтал империалистнуудта туһатай гэжэ марксистнууд-ленинецүүд тоолодог. Империалистнууд коммунис хүдэлөөнэй эб эмхигүй боложо таһаран хубааран байхые хараа һаа, юунһээшье ехээр баясаха байна ха юм.

Дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлдэ эсэргүүсэдэг хитад хүтэлбэрилэгшэд империалистнуудта аһан шадалаараа туһална гээшэ. Социализмын аша туһые үнэхөөрөөл үнэтэйдэ тоологшод Пекинэй эб таһалагшадые эрид шууд буруушаадаг гэжэ ойлгосотой. Марксистско-ленинскэ партинуудай, бухы коммунистнуудай, социализмын оронуудай бухы эрхэтэдэй үмэнэ угаа ехэ түүхэтэ удха шанартай зорилго табигдана гээд чехословацко-советскэ хани барисаанай митингын Прагада болоходо Н. С. Хрущев хэлээ һэн. «Манай суртал бодолой бата байлга, манай хани барисаанай, пролетарска интернационализмын, марксизм-ленинизмын агуухэ гол ёһонуудта манай үнэн сэхэ байлгынь, бата бэхи, гүнзэгы байлгань эгээл мүнөө, шанга туршалгануудай боложо байһан үедэ шалгагдана» гээд Никита Сергеевич онсолон тэмдэглээ һэн.

Хүдэлмэришэн ангида Нэгэдэхи Интернационалай захиһан захяануудта үнэн сэхэ байлга социалис оронуудай, коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй бата бэхи нэгэдэлэй түлөө тэмсэлэй үедэ шалгагдаха болоно.

С. ТИТАРЕНКО.

ҺАНАЛ НЭГЭДЭЛГЭ БҮХЫ ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ БЭХИЖЭГ ЛЭ!

Залуушуулай бүхэдэлхэйн хуралдаан дүүрэбэ

…нальна бэеэ даанхай байда… …рэлгын түлөө, эб найрам… …лөө тэмсэлдэ залуушуулай …удентнүүдэй һанал нэгэдэл… …дэлхэйн хуралдаан сентяб… …-дэ, бухы оронуудай эдир …үбүүд, басагадта хандаһан … баталан абаад, хүдэлмэ… …эргэһэн байна.

…риин 23-да орой болоһон …лжээтэ пленарна заседани …омиссинуудта зүбшэн хэл… документнүүд хуралдаанай …легадуудай зүбшэн хэлсэл… …бигдаһан байна.

… хэлсэлгэдэ табигдаһан …бүхэн хани ёһоной, улам … һанал нэгэдэлгын оршон … шиидхэгдэһэй гэжэ деле… …ехээр оролдолго гаргаһан …

…эй бухы хэлсээнүүдые, …үүн зүгэй районДохи сэрэ… …нуудые усадхаха, энэ райо… …омна зэбсэггүй амгалан ню… …гохо эрилтэ хэнэбди» гэжэ …, Индиин, Кипрэй залуу… делегациин дурадхалаар нэ… …омиссиин баталан абаһан … соо хэлэгдэнэ. Дэлхэйн …ютагуудтахи байдал тушаа …ран резолюциие комисси баталан абаа. Резолюцинууд соо империализм болон колониализм буруушаагдана, национальна бэеэ даанхай байдалай, сүлөөрэлгын түлөө, эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ байһан залуушуулда зорюулагдаһан тодорхой һанамжа, дурадхалнууд найруулагданхай.

«Национальна шэнэдхэлгын түлөө залуушуулай тэмсэл» гэжэ темэ хоёрдохи комиссида зүбшэн хэлсэгдэжэ, ехээр һонирхогдоһон байна. Политическэ талаараа бэеэ даанхай бололго имагтал тэмсэлэй түрүүшын шата болоно, экономическа талаараа бэеэ даанхай болоогүй һаа, хүсэдөөр сүлөөрхэ аргагүй гэжэ делегадууд онсолон тэмдэглээ.

Һанал нэгэдэлгын бүхэдэлхэйн фонд байгуулха тухай советскэ делегациин дурадхал хоёрдохи комиссиин түгэсхэлэй элидхэл соо гол һуури эзэлнэ. Хүдэлмэришэдэй уласхоорондын лагерь эмхидхэхэ, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхалгадань, кадрнуудые бэлдэлгэдэнь хүгжэжэ байһан оронуудай арадуудта эдэбхитэйгээр туһалха, хүгжэлтэ багатай оронуудай залуушуулда зорюулагдадаг стипендинүүдэй тоо олон болгохо тухай советскэ дурадхалнууд делегадуудай зүгһөө мүн лэ һайшаалтайгаар угтагдаа. Америкын «дэбжэлтын түлөө союз» гэхэ зэргын иимэ тухэлэй «экономическа туһаламжые» хуралдаан эрид шууд буруушааһан байна.

Колониализмын хүндэ хүшэр хойшолон — хэтэ үеын гээгдэл — Африкын, Азиин, Латиин Америкын олон арадуудай хүгжэлтые һаатуулна. Энээн тухай гурбадахи комиссиин элидхэл соо хэлэгдэһэн байна.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхахын, арад зоной дунда эрдэм бэшэг дэлгэрүүлхын түлөө залуушуулай болон студентнүүдэй бүхэдэлхэйн доботолгые хуралдаан соносхоо.

Балканда, Центральна Европодо, Балтиин болон Дундада далай шадарай районуудые ядерна зэбсэггүй орон нютагууд болгохын түлөө залуушуулай, студентнүүдэй организацинуудай тэмсэлые шангадхаха тухай дүрбэдэхи комиссиин дурадхалые хуралдаанда хабаадагшад нэгэн һаналтайгаар дэмжээ.

Национальна сүлөөрэлгын, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ нэгэдэл болон талархалые бэхижүүлхэ, бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө тэмсэжэ байһан оронуудай арадуудта һанал сэдьхэлэй, материальна туһаламжа үзүүлхэ! — энээн тухай табадахи комиссиин элидхэл соо хэлэгдэнэ.

Зүүн-Урда Азиин хэрэгүүдтэ США-гай хамааралсалгые болюулха тухай асуудалаар уласхоорондын конференци, Урда Вьетнамай, Кубын арадуудтай һанал нэгэдэлгын конференци зарлаха, үндэһэ яһанай илгаа гаргалгые усадхаха, залуу гүрэнүүдэй экономическа талаараа бэеэ даанхай байлгые бэхижүүлхэ асуудалнуудаар семинарнуудые үнгэргэхэ гэһэн тодорхой программые комисси дурадхаа.

Португалиин колонинууд гэдэгүүдэй арадуудтай һанал нэгэдэлгын уласхоорондын фонд байгуулха, колониализмда эсэргүүсэн, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудай илан мандахын түлөө 1965 оной апрельдэ олон зоной хабаадалгатай демонстрацинуудые үнгэргэхэ, сэрэгэй баазануудта эсэргүүсэн тэмсэхэ уласхоорондын үдэрые жэл бүри тэмдэглэхэ гэжэ комисси һанамжалан дурадхаа.

Комиссинуудай тоосоое хуралдаанда хабаадагшад угаа ехэ абьяастайгаар, һонирхолтойгоор бүхэли һүниндөө зүбшэн хэлсээ. Зуу гаран хүн үгэ хэлээ.

Удаань гол документые — декларациие баталан абаха асуудалые делегадууд хэлсэжэ оробо.

Бухы оронуудай эдир залуу хүбүүд, басагад! Ханинар, нүхэдүүд! Аха дүүнэр, эгэшэ дүүнэр! 126 ороной 300 гаран организацинуудта нэгэдэдэг, элдэб олон янзын һанал бодолтой олон миллион эдир залуу хүбүүд, басагадай түлөөлэгшэд байһан бидэнэр хуралдаанай тугые, нэгэдэлэй болон һанал нэгэдэлгын тугые дээрэ үргэбэбди гээд энэ документ соо хэлэгдэнэ.

Эрхэ сүлөөгэй, эб найрамдалай түлөө доботолгодо залуушуулые бодхон жагсааха хүсэтэ уряа болгошо хуралдаанай гол документ делегадуудай зүгһөө ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтагдаа. Тэдэнэр удаа дараалуулан трибунын дэргэдэ ерэжэ декларациие һайшаажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

Декларациин проект үндэр дуунда табигдаба. Делегадуудай мандадуудай дээшээ үргэгдэхын орондо Колонно зал соо нэрьемэ шанга альга ташалган болоо Делегадууд хүл дээрээ бодон зогсожо, бэе бэеынгээ гарые баряа. Хуралдаан мандаха болтогой! Эб найрамдал мандаха болтогой! гэһэн юрөөлнүүд табигдаа.

Декларациин текстые делегадуудай угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаһанай һүүлээр, Хитадай делегациин түлөөлэгшэ үгэ хэлээ. Тэрэ үндэр дуунда хабаадалсаагүй юм. Өөрынгөө делегациин зүгһөө декларациин ондоо проект гэдэгые дурадхаһан байха юм. Энэ хадаа залуушуулай бүхэдэлхэйн уулзалга дээрэ ехэ нэгэдэлтэй, нягта жагсаалтай байһан ябадалые һуларуулха зорилгоор Хитадай делегациин зүгһөө хэгдэһэн өөдэгүй тулюур һэдэлгэ болоно гээшэ.

Москвагай хуралдаанай амжалтатайгаар дүүрэһэнэй тэмдэг болгон делегадууд хори минутын турша соо ехэ манифестаци хээ. Залуу үетэнэй дуунай — демократическа залуушуулай гимнын аялган зэдэлээ.

(ТАСС-ай корр.).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уласхоорондын залуушуулай хуралдаанай заседани дээрэ. ТАСС-ай фотохроника.

Залуушуулай һанал нэгэдэлгын митинг

…ВА, сентябриин 24. (ТАСС). Мүнөөдэр залуушуулай болон сту…дэй бүхэдэлхэйн хуралдаанай хаагдаһан үдэр һанал нэгэдэлгын …тинг болоо.

…вагай олон түмэн эдир залуу хүбүүд, басагад Спортын ордон соо …. Бүмбэрсэг дэлхэйн эдир залуушуулай түлөөлэгшэдые тэдэнэр …ани халуунаар угтаа.

… соо нэрьемэ шанга альга ташалган болоо. «Эб найрамдал!», «Ха…саан!», «Хуралдаан!» гэһэн юрөөлнүүдые залуушуул табяа. Эл…гын бишыхан тугуудые, уряа лозунгнуудые бариһан Москвагай …уул табан түбиһөө ерэһэн өөһэдынгөө ханинарые, национальна …анхай байдалайнгаа түлөө, эрхэ сүлөөгэй түлөө, бухы дэлхэй дээрэ …амдал хангахын түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэдые амаршалһан байна. …молой Москва городой комитедэй нэгэдэхи секретарь Борис Пас…тингые нээгээ. Удаань нилетэлэй залуушуулай түлөөлэгшэд, Ев…, Африка болон Латиин Америкаһаа ерэһэн делегадууд үгэ хэлээ.

Д. С. Полянский Москва бусажа ерэбэ

МОСКВА, сентябриин 24. (ТАСС). КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй тэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Совөдэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. С. Полянский мүнөөдэр Берлинһээ Москва бусажа ерээ. СЕПГ-эй ЦК-гай политбюрогой тэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Совөдэй Түрүүлэгшэ нүхэр Отто Гротеволиие хүдөөлүүлгэдэ хабаадаһан советскэ партийно-правительственна делегациие тэрэ толгойлһон байгаа.

Газарай асуудалнуудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэхэгүй

МОСКВА, сентябриин 23. (ТАСС). СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ООН-ой генеральна секретарь У Танда бэшэг эльгээгээ. «Газарай арсалдаанууд болон хилэ тухай асуудалнуудые шиидхэхэдээ, хүсэ хэрэглэхэһээ гүрэнүүдэй арсаха тухай» пунктнуудые тусхай шухала асуудал болгон ООН-ой Генеральна Ассамблейн 19 сессиин зүбшэхэ зүйлдэ оруулхые Советскэ Союзай правительствын даалгабаряар тэрэ гуйһан байна.

Бэшэг соо иигэжэ тэмдэглэгдэнэ. Газарай талаар эрилтэнүүд болон гүрэнүүдэй хоорондо гарадаг арсалдаанууд ондо ондоо шэнжэтэй байдаг. Ямар нэгэн арадай колониальна дарлалтаһаа гү, али хариин эзэмдэлгэһээ сүлөөрэлгэтэй гү, али сүлөөрэлгые хүсэлдүүлэн түгэсхэлгэтэй холбоотой эрилтэнүүд сохом зүб зүйтэй эрилтэнүүд болоно гээшэ. Эдэ эрилтэнүүд эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай байха талаар арадуудай эрхэдэ, колони оронууд болон арадуудта бэеэ даанхай байдал олгохо тухай ООН-ой декларация соо соносхогдоһон эрхэдэ таарууугаар хангагдаха байха ёһотой.

Бэеэ даанхай гүрэнүүдэй хилэнүүдэй тогтоһон хойно гараһан газарай арсалдаанууд болон эрилтэнүүдэй олонхинь дайнай һүжэрхэ аюулда хүргэжэ магад гэжэ ажабайдал харуулна гээд бэшэг соо хэлэгдэнэ. Газарай талаар эрилтэнүүдэй хангагдаагүйһөө уламжалан эхилһэн арсалдаа, тулалдаанууд дэлхэйн үргэн ехэ райондо, мүн тэрэ арсалдаанай гараһан гуламтаһаа бүри холыншье газарта дэлгэржэ, тиигээд дэлхэйн ракетно-ядерна дайнда хүргэжэ болохо байна. Ушар байдалай иимэ уршагта муугаар хүгжэлгые зайсуулха гансахан лэ арга бии: гүрэнүүд хадаа газарай арсалдаанууд болон хилэ тухай асуудалнуудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэлгэһээ арсаха. Иимэрхүү асуудалнууд имагтал амгалан аргаар шиидхэгдэхэ ёһотой гэһэн гол ёһонуудые мэдэрхэ хэрэгтэй.

Газарай арсалдаануудые, хилэ тухай асуудалнуудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэлгэһээ гүрэнүүдэй арсаха тухай уласхоорондын хэлсээ баталха дурадхал оруулха талаар Советскэ правительство ямар бодомжоор үүсхэл гаргаһан байгааб гэхэдэ, дэлхэйн оронуудай гүрэн түрые (правительствануудые) толгойлогшонорто хандан 1963 оной декабриин 31-дэ СССР-эй Министрнүүдэй Совөдэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг соо тэрээн тухай хүсэдөөр найруулагданхай гээд А. А. Громыко заана.

Газарай арсалдаануудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэхэһээ гүрэнүүдэй арсаһанһаа уламжалан тогтоһон шэнэ оршон байдалда уласхоорондын бусад шухала асуудалнуудые, хамагай түрүүндэ, буу зэбсэг хуряаха асуудалнуудые шиидхэхэдэ, гүрэнүүдэй хоорондохи амгалан ёһоной харилсаа холбоо үргэдхэхэдэ хүнгэн болохо һэн гэжэ найдамтайгаар хэлэжэ болоно гээд бэшэг соо саашадаа заагдана.

Газарай болон хилын арсалдаануудые гуримшуулхадаа хүсэ хэрэглэхэгүйе гү, али хүсөөр заналта хэхэгүйе хангаха, тэдэниие амгалан ёһоор, имагтал амгалан аргаар шиидхэхэ хэрэгтэ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци өөрынгөө туһа нэмэри оруулжа шадаха, оруулха ёһотойшье гэжэ Советскэ правительство гүнзэгыгөөр этигэнэ.

Энэ бэшэгые Генеральна Ассамблейн хүдэлмэрилхэ дүримэй 20-дохи гуримаар хараалагдаһан тайлбарилгын бэшэг гэжэ тоолохыень генеральна секретариие А. А. Громыко гуйна.

ШУЛЭГЛЭМЭЛ РЕПОРТАЖ

Д. ДАМБАЕВ

Коммунис ажалай цех соо

Хүндэтэ уншагшам, намай хүлисэ!
Хүлеэлгээб шамай нилээд удаан.
Омог шүлэгэй шэнэ дэлисэ
Оложо бишни үнихэн ядааб.

Хараахаа бү яар: «Архил ужа,
Хайран сагаа залгинал хаш»—гээд.
Үгы! Бишни шүдэеэ зуужа,
Үргэһөө мартан, мүр һэлгээб.

Ойлгыш, нүхэрни, шүлэг гээшэ —
Орёо, нарин ажалай дүн лэ.
Хүлэгүү һайханаар зэдэлээшэ
Хүгжэм аялгань—хүлһэн мүн лэ.

Хараһан лэ юумэсэ поэзи гэн,
Харандааш, саарһанда аһахагүйш.
Ухаагаа хурсалжа, хурдаар гүйлгэн,
Удха бэдэрхэш амар заягүй.

Шүлэг зохёолго—хүшэр хэрэг шуу.
Шүрбэһэдш баран һалганан байха.
Ургылжа гүйлдэһэн хонин һүрэгшүү
Ураг тархяарш бодолнууд зайха.

Юун тухай шэбшэнэбиб мүнөө?
Юугээр орьёлноб сэдьхэл сээжэм?
Омогорхон хүхинэб ажалша хүнөөр:
Орденто ЛВРЗ—дуунайм дээжэ!

Хүдэлмэришэн хүбүүдээр ээмээ нэгэдхээн,
Хүнхинөөтэ цех соо локомотив холбоноб.
«ВЛ-60» электровоз бүридхээн,
Бэеэ эршэлнэб, зориг ороноб.

Гайхана гүш, ханим? Бэдэрнэм эршэ!
Галта үгын зүрхэнэй сохисо
Тэнгэреэр төөриһэн бодол соо бэшэ,
Тэмсэлтэ ажал соо! Шүлэгни, носо!

«Байрагүй поэдш!»— гээд бү гэмэр.
Балсанта мүрнүүд манда хэрэгтэй.
Сагаймнай эрилтэ иимэл, нүхэр.
Сагнай—ракетэ! Сагнай һүртэй!

Заводойхидто халуун дураар дурланаб—
Залан сэхэ һаналтан. Үнэншэ нүхэд.
Сэрэгтэл, журамтай байһыень магтанаб.
Сэсэгтэл, һайхан сэдьхэлтэн гэхэб.

Үгэ хүүрнай, минаадал, шэрүүнш һаа,
Үндэр бодолһоо хулжаагүй зомди.
Холоһон гарнууднай, шулуундал, хатууш һаа,
Холшор инагуудаа энхэрхэ золтойл.

Ухаагаарш тиимэ балар бэшэбди—
Улаан булан соо үдын забһарта
Шагаанабди газетэ, обооржо түшэлдэн.
Шатаршад шуудаг: «Ботвинник бата!»

Үгыш һаа—заримдаа концерт табинамди.
Үргэн дэлисэтэй дуунууд зэдэлдэг.

Оюута нүхэдтөө альга ташанамди,
Оперой театр соо сэнгэн хүхиһэндэл.

Эблүүлһэн электровознай—солгёон шүлэг.
Эрьюулһэн шүрэбнай—хонгёо рифмэ.
Бадарна цехтэмнай эдэбхиин дүлэн,
Баатарлиг коммунис ажалай ритм!

Маанарта минута бүхэмнай—алтан.
Маһайжа тамхилхаар үгыл сүлөө!
Ябууд дундаа папирос татан,
Ярахаш. Даабаряа түгэсэхын түлөө.

Залхуураад үзэлши—700 хүн
Залд гэшэхэ. Ганса хүндэя үлыхэ.
Энэ — хүдэлмэришэн ангиин һэшхэл мүн.
Эрид хурса. Хуухыш үһэн үрзыхэ.

Байз! Тархигүй хүнүүд бэшэбди—
Бажууса бүхэмнай коммунизмын түлөө!
Дамжуулгын Улаан туг—энээнэй гэршэ.
Далбана цех соо улаан дүлөөр.

Шэн зоригто шэнэ нүхэдүүдтэй
Шэнэ мэргэжэл шэлэһэндээ баяртайб.
Хүндэтэ уншагшам! Иимэ поэдтэй
Хүхюутэй омогоор зугаалхаш лабтай.

Нэгэтэ, шүүмжэлэгшэм, ерыш айлшаар —
Нээлгэтэй сэдьхэлээр цехтээ угтахаб.
Мазудтай гараараа хүлһэеэ аршаад,
Маша халуунаар һониноо ярихаб.

Саарһа шагаагаад бү һуу гэртэ.
Баарһан, статьяшни даншьс ахир.
Бусалма ажалай агаарһаа хүртэ —
Бурьялаг шуһандаш поэзиин охин!

Сэнхир комбинезон, берет үмдэнхэй
Сээжээр мундуу хүдэр хүбүүд соо
Обёорхош намаяа. Үнинэй хүлеэнхэйб.
Орыш. Забдагүйб. Хэрэгүүд хүзүүсээм.

Ажал. Ажал. Электро-мост-кран
Абарга гэнжээр аппарат үргэнэ.
Түшэгэнээн. Хүнхинөөн. Оог хашхараан.
Түдэгэсөөн. Гүйлдөөн. Монтаж эршэдэнэ.

Мастер Даниленко шанар шалгана,
Маниие хүхеэн: «Хүбүүд, давай!»
Бригадир Зеленкин шоглон шангарна:
«Бригадаархим—работнички! Мини бү байга!»

Һорюулжа заһамал «галта хүлэг»
Һолонгын ворота руу хиисэнэ харбан.
Ханхина, пантограф! Шэнхинэ, шүлэг!
Харгы, дуула! Жэргэ, наран!

Коммунис ажал — замаймнай залуур.
Холые зорёобди. Эршэмнай нэмэг!
ЛВРЗ гигант суурхана холуур...
Ленинэй орденниинь—дуунайм шэмэг!

Улаан-Үдэ хото.

МОСКВА. «ТУ—134» гэжэ ... нэ маркын реактивна самолё... орондоо туполевска алдаршаһан ... шинануудые үгэһэн конструктор... бюро ухаалан зохёогоо. Энэ са... лет гадаада түхэлөөрөө «ТУ-12... гэжэ самолёдто адлирхуу аад, ... рин двигателиинь самолёдой... һүүл багта тодхогдонхой юм. Т... мэһээ пассажирнууд салон соо ... жа ябахадаа турбинын абяа ду... хагүй. Самолет 64 хүниие нэгэ... ро даадаг, часай турша соо 900 ... лометр хүрэтэр түргэноор нии... шадаха юм. Дотороо угаа гоёор ... хеэрэгдэнхэй. Энэ шэнээр бүт... дэһэн пассажирска самолет мү... али бухы талаһаа туршалга гар... байнхай. Зураг дээрэ: «ТУ-134» ... жэ агаарай шэнэ онгосо.

ТАСС-ай фотохронико.

Утаһан хүбшаргын уянгата аялга

ОЧЕРК

Урда эртын сагһаа унги һабагша татажа, арад зоноймнай дунда алдар магтаал аялгалдаг, ульгэр соо домогой дабталга түүрэдэг юун байлтайб? Дуран хурса шэдэтэй, дунгар бүрөө шахэтэй хүлэг мориной магтаал, бухайр шара номоной хүбшые булад годлиин булеэуда хүрэтэр татадаг баатар хүбүүгэа омогорхон, хүмэй зурхэ хүдэлгэмөөр аялгалан дууладаг юун байлтайб?... Түрэһэн абга эсэгэнэрэйм түүхэ солые, түрэл нютагайм эрдэни баялигые мянган жэл соо магтажа дууладаг хэнэй уянгата аялгаб?! Уран хургата дарханай хэһэн утаһан хүбшэргэтэ хуур габалалдуу болохогүйнь сохом! Тэрэ хуурнай, уярма һайхан абяатай хулаһан лимбэ ашатай юм: дүрбэн янзын зэрмэг-түгэлдэр абяагаар түүрээн бажаганан аялгалдаг шаанза шагнаһан хүн, абяагаарни тэрэниие тухайлхадаа — аялгата хуурай ахайнь гэжэ һанадаг, хүбшэргөөрни шэнжэхэдээ — хүбүүнинь гээд баталагданхай. Теэд энээн тухай бидэнэр арсалдаад яахамнайб! Аялгата хуурайнмай хүбшэргэ дээгүүр альгаараа эльбэбэл абяаень танидаг шэдитэй, хургаараа догоодобол, хонгёо бэшыень таадаг мэргэжэлтэй: архы хургандаа эмтэй, долёобор хургандаа домтой хүн, алдар нэрэерээ Агада түрэһэн Бальжинима гэлеуулдэг, бүри саагуур угынь бэдэрбэл,— Баргажанһаа һабагшатай, Бадей-Дугарай долоон хүбүүнэй дундахинь болоҗо түрэһэн, негр хүнэй түһөөтэй, бүржагар хара үһэтэй, уран хүнэй үгһаа гараһан ута нарин хургатай, таби гара наһанай хүхюу хүнгэн хүн Улаан-Үдэ город дээрэмнай амгалан анжаржа һуудаг юм.

...Эгээл мүнөө бидэнэр, Буряадай АССР-эй габьяата артист, хүгжэмэй инструментнүүдэй уран дарханай мастер Бальжинима Дугарович Дугаровайда орожо ерэбэбди. Хуур, лимбэ болоод шаанза гү, али олон янзын нарин дарха хэдэг таһаг доторнь ханаар үлгөөтэй, стол дээгүүр ябталаатай зүһэн бүриин хүгжэмэй инструментнүүд харагдана.

— Иимэ олон хуур, шаанзануудые та гансаараа хэнэ гээшэ гүт?— гээд, бидэнэр тайхаһандаа мэндэ гэхын орондо үгэеэ эхилбэбди.

Бальжинима Дугарович халта миһэд гээд, бидэндэ харюу үгэнгүй, гартаа барижа байһан шаанзынгаа хүбшэргэ догоодон, ирагуу абяаень тааруулха һанаатай шагнаархана.

Хүрин лаагаар хушаатай шаанзын гоё һайхануул угалза татаһан табагхэнгэрэгхэнэйнь ташаа хабһанай хии утаһан угалзануудые бидэнэр гайхахын ехээр гайхабабди. Манай зарим нүхэд гараараа эльбээдшье үзэнэ.

Бальжинима Дугарович бидэнэр тэсэнэ хандажа:

— Амаргүйхэн уран бэрхээр угалза татаатай бээ?—гээд, энеэбхилэн асууба.

— Түбһэн зурагшанай уралан зурахаар бэшэ хии угалзануудые хайшан гээд, та, энэ лааг-шэрынгээ доогуур гарганат?— гэжэ байгаад бидэнэр һонирхобобди.

— Минии орондо ондоо уран зураашэ зурадаг юм!

— А-а, тиимэл байгаа ёһотой! Тэрэ, Ленинградай уран зураашадай академиие дүүргэжэ ерээшэ, хэн билэй даа, а-а, зүб даа, тэрэ танай нэртэ Дугаров Дашинима зураашэ гү?—гээд, бидэнэрэй нэгэн асуужархиба.

Уран дарханай мастер Бальжинима ташаганаса энеэгээд, һуурииһа бодошоно.

— Дугаров Дашинима гэдэг уран зураашэ энэ хии хээгытнай зураагүй юм. Тиигэбэшье зарим хүнүүд хоёр Дугаровуудые һолии худхажа зүдэрдэг. Нэгэтэ, Дугаров Бальжинима гэһэн минии нэрые, Дугаров Дашинима гэһэн тэрэ уран зураашын нэрэтэй һэлгэжэ, хоёр айлда нэгэ байрын ордер Горсовет үгэжэрхёод, үйлыемнай хэһэн юм!—гээд, шоглоойгоор зугаалха зуураа, ханада үлгөөтэй байһан нэгэ шаанза гартаа абажа, хүбшэргыень догоодон дуу гаргаба.— Энээхэн хии угалзануудыетнай, дэлхэйн байгаали өөрөө бүтээдэг ал даа!

— Юу, иимэ угалзатай модон ургадаг гэжэ гү?...

— Манай эндэ ургадаг гэжэ гү?— гэлдээд, бидэнэр гайхалдашабабди.

— Тиимэ, манай эндэ. Минии эсэгэ аяга дархалхадаа хайлааһанай модо бэдэржэ аяар Алхана хүрэтэр ошодог бэлэй. Тэрэ хайлааһанай модоор хэһэн аягаяа лаагдахадань, эгээл иимэнүүд хии угалзануудтай болошодог һэн. Би энэ шаанза нэн түрүүн хэжэ эхилхэдээ, балшар бага ябаһанаа һанажа, эсэгынгээ дарха хэдэгые шэбшэхэдээ, хайлааһа модо бэдэржэ захалааб.

— Теэд хаанаһаа олообта?

Тэрэшье ээлтэй юумэ байноо. Нэн түрүүн Хяагта нютагта Хайлааста гэжэ газар бии юм гэжэ уладһаа дуулаад, зорюута ошобо гэшэб. Үнэхөөрөөшье, сэлдэ һайхан Сэлэнгын тохой нугада байгаа Хайлааста гэжэ нютагни, минии хэрэгтэй хайлааһан баялигтай байба бшуу. Мүнөө тэрэ Хайлаастын хайлааһанһаа хэдэн хүбшэргэнүүдыень нэмэһэн дүрбэн янзын шаанзануудые бии болгоод, манай Культурын министерствэдэ байгуулагдаһан тусхай комиссида харуулаад байнабди.—гэжэ Дугаровнай саашань зугаалба.

— Зай, тэрэтнай һайн үнгэрөө гү?

— Прима гэжэ нэртэй аһан нарихан дуутай (мандалинай түрэлэй) шаанзамнай ехэ магтаалтайгаар абтаа. Альт, тенор, бас гурбан хэлдэһэн аад, тэдэнэрэйнгээ хүбшэргэнүүдыень тааруулжа хэхэ гэһэн ажалтай болоод байнаб. Хүгжэмэй инструментнүүдэй нэгэ зарим хүбшэргэнүүдые Варшава дээрэ хэдэдэг стилоноор тааруулжа татадаг байгааб. Мүнөө 0,8 0,9 болоод үшөө бүдүүн болоһон хүбшэргэнүүдые Москвада тусхай захилаар захижа бүтэлгэхые хэлсээд байнабди,—гээд нүхэр Дугаровнай саашань хөөрөөгөө, үргэлжэлбэ.—Хүгжэмэй инструментнүүдые дархалхадаа, гансал тэрэнэй гоё һайханиие түйлахын тула уран шадабаряа харгаха бэшэ, нэн түрүүн һонор шанга абяаень, ното бүхэнэйнь сэбэр иралгуу, хонгёо һайхан дуутай байхыень түйлаха ушартай болодог.

— Зүб даа, уран дарханайнгаа хажуугаар хүгжэм шагнаха шэхэтэй байха хэрэгтэй болоно ха юм!—гэлдэбэбди.

— Тэрэ зүб, заримдаа хойшье шагнаха шэхэтэй байбал, һаад хэдэггүй юм!—гээд, нүхэр Дугаровнай шоглон хэлэжэ баһа энеэдэ гаргана.

—Хоб гэнэ гүт?— гээд, хэншьеб гайхангяар асууба.

— Тиимэ! — Бальжинима энеэхэе болёод, үнэн зүрхэнһөө үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. — Энээхэн аяга-хэнгэрэг дээрэ татаатай араһыень харана бээт?

— Харана даа!

— Энэтнай, хоршогоноол һаа — дамаара, хүнхинөол һаа хэнгэрэг болоһой гээд ламанарай захилаар хэдэһэн юумэ бэшэ, тон нарин, нэгэшье буруу дуу гаргахагүй, нэгэшье полутон дээшэ доошонь худхахагүй, мүн энээнһээ гадна һонор суурятай абяа үгэдэг байхын тула энэ минии оложо асарһан хайлааһан модондо болоод, минии түрхиһэн лаагай нимгэн зузаанда хүрэтэр тааруулха араһан байха ёһотой болоно бшуу. Иимэ шанарай арһа зүгөөргүй удаан бэдэрэгдэнэ. Үнгэржэ ерэхэдээ, могойншье арһа татаад үзөөб, теэд тон нарин абяа—дуунай хонгёо аялга оложо шадаагүйб!

— Теэд мүнөө юунэй арһаар хэбэ гээшэбта?— гээд, бидэнэр бэеэ барингүйбди.

— Ботогоной, унаганай, ... арһанһаа эхилээд элдэб ангай... һануудые энэ аяга-хэнгэрэгхэ... тажа зобоһоноймгоо һуулээр ... үнөөн болоҗо гартаа һуугарни... нии таниха нэгэ нүхэрни ... ерээд, «манай хуршанан нэг... шахажа таргалуулаад байна... һайрхаба.

— Хөөрэлдэжэ һууһаар, ... тухай минии толгойдо оробо... гэһэнһээ хойшо, нюусаар ям... жээһэн айлтай унаган танил б... тэрэ ямаагаа алахыень тасаж... хүлеэбэб. Эсэгэй һууэдэ тарга... хын арһатай болоҗо, тэрэ ... найнгаа өөхэ тоһыень элдэб ... скэ аргаар угы хээд, энэ аяга-... рэгхэндэа татан гэһээмни: ун... нэй уйламаар, тэнэг хүнэй таша... са энеэмээр дуутай шаанза бол... — гэжэ нүхэрнай хэлэбэ.

Уран бэлигтэй Дугаровай ... гаатай дуугаа шаанза дээрэ ... хыень хараһан хүн, элигэ ... энеэгээд, тэнэг гүүлхэгүйн ту... һая гэрэй эзэнэй хэлэһэниие ... нэр бүгэдөөрэн досоогоо шэ... энеэгээд тэнэг гүүлхэгүйн ту... дал соогоо нюурнуудаа уршыл... хинхайнууд зогсобобди.

Хүгжэмөө наадажа дуурга... ноо Бальжинима Дугаров хош... гүүгээр бидэнэй нюурнуудые ... жа:

— Хадыншье уршылдаа бод... тай зондол адляар уярһан ... харуулжа шадахагүй зон бай... гээд шоглобо.

Теэд бидэнэршье минии дай... багүйбди.

— Нюусаар ямаа тажэһэн ... нууд тантай барисаатай гээшэ ... гээд бидэнэй нэгэн асууна.

—Ай, фа, фа-а! До-ре-ми-фа-... майгаа ямаа үдхэнэ гээд газе... шэжэрхихэ һанаатай гүт?—Г... най эзэн дарханайнгаа абдар ... жа, арба гаран ямаанай арһа... харууба. — Сэбэр алтан га...

— Арһаншье байгаа юм ... Улаан-Үдын арһанай заводһ... дагби! Харин минии нигэд ... дэ, буряад, арадайнгаа наци... хүгжэмэй инструментнүүдые ... шань дархалха хүн бии гээшэ ... жэ һанахадаа досоомни уйда... гээд, мэнэ һая шоглон хүхижэ б... нюдэеэ шала тээшэ абалашан, ... Дугаров дуугай болошоно.

Москва ниислэл дээрэ боло... тература, искусствын хоёр де... өөрынгөө уралан бүтээһэн наци... на хүгжэмэй инструментнүүд... рлядай түрэнэй филармонидо ... суурхуулһан уран дархан Баль... ма Дугаровай хэһэн хуур, ... шаанзануудые Агын арадай ф... ниин оркестр захин абажа, хо... дой гүүртэнүүд дээгүүр концер... дые харуулна. Улаан-Үдын ба... рай училищиин оркестр мүн ла... хэр Дугаровай уран хургаар ... дан, һонор шэхэрэнь шалга... раһан хуур лимбэнүүдтэй бай... Улаан-Үдын хүгжэмэй учил... дүтүүр ябабалтнай, баһал Баль... мын уралан бүтээһэн шаанзы... шэхэндэтнай соностон, зүрх... баясуулха бшуу.

Мүн энээнһээ гадна, Бальжинима Дугаровай уралан бүтээһэн ху... дай утаһан хүбшэргын уянгата... холын Балтиин далайн эрьеэр... ва, Латви болоод Эстониин рес... кануудаар; Киев, Ташкент, ... хамаагүй, Сахалин, Яхадай ш... һалхин соогуур өөрэгүй мана... нэй филармониин оркестрэй гал... но концертһээ хүүен зэдэлнэ.

Д. БАТАЖАБ...

Б.-Н. ДУГАРОВ. Авторай фото.

Шэхэнэй шэмэг нюдэнэй хужар

Шуудэнгытэй Һатюун

Үмсын зөөри гэхэдэ, үлеэһэн суухадал бүмбэгэрхэн улаагша үнеэтэй, даахидаа дарагдашаһан дааган борогшо гүүтэйхэн, «һайрхуу»—гээд һайнда һайбар жорооншондо нэрлэгдэдэг, «муурхуу»—гээд мууда модон мунса болодог, уладта хэлүүлдэг, мэхээр—мэргэжэл хэһэн, ноёд баядые нохойһоо дороор айлгадаг, барлагуудые—баабай эжыһээнь өөрэгүйгөөр хүндэлдэг, гараһаар гажа буруу зантай Һатюун амархаяа һанабал, Ага, Баргажанаар айлшалдаг; сэсэрхэхээ һанабал, Сэлэнгын сонгоолнуудта ошодог, Боохон, Алайр хамаагүй — бултандань боосоо зарга хэхэеэ зайгуултадаг бэлэй.

Нэгэтэ зунай бүгшэм боргооһотой үдэшэлэн газаагаа гансашье малгүй, ган гэхэ нохойгүй барлаг Борбоолойдо Һатюун орожо ерээд:

— Халааһан соогоо хан гэхэ хашарһагүй болоод ябанаб!—гэбэ.

— Ай, хөөрхэй, тиимэ ябадал намтай танил, теэд танда үгэхэ зөөригүй зүнтэг Борбоол гээшэлби даа!—гээд гэрэй эзэн харюусаба.

— Хамаагүй, тэрэ ханада үлгөөтэй хутагаяа аса!—гэхэ зуураа, ута мүнгэн хутагыень угза татан абана ха.

— Хайралыт, абга эсэгэнэрэймни намдаа дамжуулан орхиһон ори ганса зөөри гэхэ юумэнь энэ гээшэл!—гэжэ байгаад үгытэй Борбоол үгэ хүүрээ бараба.

— Абягүй бай! Эмээл үзөөгүй морин, шуһа үзөөгүй эритэ хоёр эзэндээ хэрэггүй юм!—гээд, Һатюун хутагыень абажа бэһэдээ зүүнэ ха.—Үглөө үглөөгүүр улаа наранаар Үхөөрэй Жалгын хүүр дээрэ ерэжэ хутагаяа абаарай!

Гэрэй эзэн Борбоол айһан гайхаһандаа абяа гаража шадабагүй.

Үглөөдэрыншье болоҗо, шаргал наран Үхөөрэй Жалга руу үлыһөөр хадын саанаһаа бултайба. Һатюунда үгэһэн хутагаяа абаха гэжэ Үхөөрэй Жалга ерэжэ ябаһан Борбоолой гайхал болоходо хамаг Харгана голой зон, баян үгытэй хамаагүй эндэ сугларшанхай байбад. Эндэ һаяхана хүдөөлүүлһэн Гамбал Дамбын хуурсаг дээрэ Агын дасанай суута жоодшо заларшанхай: «Ума-а һэри-и, базар гүрдаа, баян хирбээ!» гээд хашхарха зуураа, хонхо дамаарияа хонгиргон, һуурндаа хэды дахин өөдөө суга һүрэжэ,—На-ад, пад! Пад суухаа! Гээд гэдэргээ абиран гэхэдээ, баруун гартаа барижа байһан дамаарияа алдажархиба.

Тэндэ сугларһан һүзэгтэн аман соогоо шэбшэлдэн мэдээ болохо тарнинуудаа мэтэр түргэн уншанад. Зааянай мохоошог Борбоол гансашье тарни мэдэхэгүй дээрэһээ галзуу сухалтай жоодшые гайхашоод хаража байгаа һэн. Энэньшье гайхалгүй. Тэрэ жэлдэ болоһон тахал үбшэндэ дайрагдажа, Борбоолой ганса үнеэн үхэһэн байгаа. Харганаа нютагай хашараг буруун хамаагүй хамаг малайнь бооморжо шуудажа үхэхэдэнь ядаад, нютагай зон Агын дасанда айлдахажа абарал буулгуулһан юм. Теэд эндэ һая үхэһэн Гамбал Дамбын «ороолон» болоһон дээрэһээ тэдэ мал үхэнэ гэжэ абарал абаһан улад суутай шабжан жоодшые залажа асараад байна бшуу.

— На-ад, пад, Пад-суухаа!— Ниидэжэ шадахаяа болиһон шара шубуундал жоодшо лама орхимжоёо нарбагашуулан Дамбын хуурсаг дээгүүр гэдэргээ һолжорбо.

Борбоолой гайхал болоходо, тэрэнэй мүнгэн хутагын үзүүр хуурсагай хабтагайн забһараар бултайшанхай, жоодшо ламын үмдэнэй алые соо хадхаад, үзүүртээ хирмынь горьеые үлгэжэрхинхэй байба ха. Жоодшо лама үшөө нэгэ мэгдүүгээр хашхараад, гэдэргээ һүрэн абирахадаа, хуурсаг дээрэһээ ходо һүрэжэ, гэдэргээ алдалан тарайшаба. Хамаг зон гараа наманшалан, жоодшые тойрошонод.

Үмдэнэйнгөө ала түрии хахар һэтэр отолуулжа, нюсэгэн гуяа бултайлгаһан жоодшо лама бушуухан өөдөө бодохо мүртөө:

—Энэ хуурсагтай «ороолониие» энэ дороо галдагты!—гээд, Гамбал Дамба хуурсаг тээшэ хургаараа зааба.

Жоодшын абаралаар хүнэй хүүр галдаха гэжэ гүйлдэһэн зоной урдаһаа хуурсагай хабхаг хобхо һүрэн хиидэбэ. Аймхай зариман ами табижа, арай соохортой зариманай солоохой орожо харахадань: хуурсаг сооһоо Һатюун гаража, Борбоолой ута хутага жоодшын гэдэһэндэ сохо тулгаба.

Энэ Һатюунтай анха сагһаа үһөөтэй байһан жоодшо хүхэ сагаан болошоод, абягүй зогсобо.

— Амиды «ороолон» дарахам гэжэ арад зониие хууража абаһан мүнгэеэ аса!—гээд Һатюун хашхарба.

Барьса абаһан мүнгэеэ үгэ хэлэнгүй жоодшо лама Һатюунда үгэжэ, харин тэрэ зөөриинь суута Һатюун үгытэй зондо хубаажа үгэһэн гэдэг. Жоодшын эндэ ерэхые урид мэдэһэн Һатюун Борбоолой хутага абаад, үдэшэлэн эндэ ерэжэ, Дамбын үхэһэн бэеые хуурсагһаань гаргажа хаяад, аглагта амаржа хоноһон аад, үглөөнэй улаа наранаар өөрөө хуурсаг соонь ороод, жоодшые хүлеэжэ байһан байгаа бшуу.

Д. РАБДАНОВ.

НОГООНОЙ АМТАН

ШОГ РАССКАЗ

Аюша Раднаев нэгэ бага таргалжа ябаһан хүн. Хүнүүдэй хараад: «Үү, гэдэһэтэй болоолши! Мүнөөнһөө дан эртэ бэшэ гү? Махабадын һорилго хыш!» гэлдэхэдэ: «Байза, тиигэхэ байна. Үглөөдэрһөө эхилхэмни», — гэжэ харюусадаг. Зүгөөр үнэн һанаандаа Аюша энэ гэдэһээрээ омогорходог, юунэйшье болоҗо байгаа һаа, энэ гэдэһээ үгы болгохо гэжэ ярадаггүй һэн. Багашаг гэдэһэн яаха һэм: бүри ноёншог түхэлтэн, шэг шарайньшье хүдэр улаан, хүзүүеньшье хүжүүн томо болгоно ха юм. Аюша мүнөө ямар нэгэн ахир хобшогор студент бэшэ даа. Студент ябахынь ябаа, мүнөө болоод, ганса аманһаа эдихые хайрлаха болоо һаа, юунэйхии гэжэ арбан табан жэл һургуулида һураа юм. Үгы даа, Аюша Раднаев ажабайдалай шэмэ шүүһэ бултыень абаха зэргэтэй.

Городто зун айхабтар халуун. Аюша Раднаевичта бүришье тэсэшэгүй болобо. Юуншье хэгдэнэгүй, юуншье бодогдоногүй. Аюша үндэр сагаан гэр соогоо байха шэдэлынь һалаад, гэртээ бүхэли үдэртөө загаһан шэнги амаа ангайгаад, ванна соогоо гү, али Сэлэнгын эрьедэ уһан соо хэбтэдэг болобо. Зорёон нигэжэ Аюшые зобоохо гэһэндээ үдэр сагай уташье гээшэнь аргагүй, бүри хэйлашахаар халуун. Аюша сагай түргэн мэдэгдэнгүй үнгэрхын тула шэлтэй харыел ууна. Тиигэхэдээл нэгэ бага үдэрэй халууниие мартаха юм.

Нэгэтэ амаралтын үдэр Аюша городһоо гаража, хүдөө агаарта амарха гэжэ шиидэбэ. «Улаан-Үдэ — Ногоон арал» гэжэ автобусто һуугаад Сэлэнгын тохой гараба. Өөрөө Аюша агроном мэргэлжэлтэй, городто хүдөө ажахын таһагта хүдэлдэг, тиимэһээ бүри холо командировкодо гаража болохо байгаа. Гараха, ажал шалгаха ёһотойшье ха юм. Теэд тэрээндэ мүнөө аргань үгы: газаа халуун.

Энээхэн Ногоон олтирогтошье арайхан голтой ерэбэ.

Автобусһоо олтирог дээрэ Аюшын буухада, һэрюухэн һэбшээн, тунгалаг агаар, хүлдэ орёолдомо ногоон — айхабтар гоё байба. Гэнтэ тэрээндэ түрэһэн гараһан Түнхэн нютагынь, бага наһаниинь һанагдаба. «Зүб даа, би, Радын Аюша, хүдөө нютагай хүбүүн гээшэб. Манай хүдөөдэ яагаашье мүнөө гоёб даа. Ямаршье городтой жэшэшэгүй! — гэжэ уяран тэрэ зосоогоо бодобо.— Эхэ, эсэгэмни һайн һуудаг юм гээбы даа. Үнинэйшье Түнхэнөө ошоогүйб. Али командировко абаад ошохомни гээшэ гү? Өөрөө мэдэлтэй, ноён ха юмбиб. Үглөөдэртөөш ябахадамни хэншье хорихогүйл... Байза, байза, энэш тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ. Институт дүүргэһээр хэдэн жэл болобошье, эхэ, эсэгэнэртээ солхообшье бэлэг һарбайгаагүйб. Бэлэгтүйгөөр ошожо яашье болохогүй. Теэд бэлэгэй мүнгэгүйб. Үгы, энэ нихэдээ абаһан мүнгэмни хайшаа ошоно гээшэб? Хүниһөө ехээр эдинэ, ууна, хүбсална бэшэб. Хоёр зуун түхэригын хаанашье хүрэнэгүй. Багахан салин гээшэ байна даа. Хахадые уулгатайл байдагби. Теэд ошожо, ошожо хахад хара уһа бэеһээ харамнаха аад, юунэй түлөө институт дүүргэхэ юм?»

Аюша Раднаев пивэ худалдадаг газарта ерэбэ. Гурбал томо тагша сагаан хөөһэ һабиһан шара уһа нэгэ амяар, дээрэ дээрэһээнь гудамхижархиба. Үсэгэлдэрэй муу ябаһан тархинь заһарһанһаа гү, али ногооной үнэрэй һайханһаа гү досоонь бүришье зохид болошобо. «Энээнһээ хойшо эндэл ерэжэ амарха юм байна. Яагаашье сэнгүү газар гээшэб,— гэжэ тэрэ бодобо,—ногооной модоной, сэсэгүүдэй үнэрэй һайхан гээшэнь. Ямаршье одеколоной үнэрһөө һайхан. Зариман бүри абаха тапаггүйгөөр одеколон бэедээ түрхеэд ябадаг лэ. Баһа одеколон уужархидагшье хүнүүд ушардаг. Һэ, элдэб амитад лэ дэлхэй дээрэ дайралдадаг байна даа... Одеколон ууха. Хаанаһаа тэдэнэй һанаанда ороноб? Бэедээ түрхидэг юумэ хоолой уруугаа гудамхиха... Үгы даа, һалаһан лэ хүн тиигэдэг байгаа ёһотой. Би заяандаашье амандаа дүтэ хүргэхэгүй байнаб», — гэжэ Аюша ехэл гүн гүнзэгы бодолдо абтан, үни удаан киоскын хажууда зогсобо.

Дахин пивэ ууха гэхэдэнь, дууһашаһан байба. Нүгөө киоскдоль ошобо, бүхы аралые, хамаг худалдадаг газарнуудые бултыень тойробо. эрьебэ. Хөөһэтэһэн шара уһандал адлирхуушье юумэн олдобогүй. Аюшын бэе айхабтараар халуудаад, хүлөө татажа, амилха аргань һалаба.

— Үгы, нэгэ яндан пивэ хүсэд хүндэ хүртэхөөр гаргажа шадахагүй ямар ахир наймаашад гээшэб! Намайе тэндэ табяал һаань, уһан далай шэнгеэр урадхуулжа байха һэм!— гэжэ Аюша шангаар аман соогоо дуугарба.

Хүнүүд олоороо уһанда ороно, енеэлдэнэ, шууялдана. Харин Аюшада пивэһээ бэшэ юуншье хэрэггүй шэнги һанагдаба.

— Нэгэл шэл пивэ уугаал һаа, бараг болоод, уһанда орохо һэм,—гэжэ тэрэ шэбшэнэ.

Пивын орондо хоёр шэл улаан архи абаба... Аюша нэгэл мэдэхэдээ гансаараа газар дээрэ хэбтэжэ хэбтэбэ. Тойроод үдэр байһан сэсэгүүдшье, наранше, һайхан басагадшье үгы. Харанхы. Олтирог дээрэ һүни болошоһон байба.

Аюшын һалганаһан гараараа тэмтэрээд, ногоо зулгаагаад үнэрдэходэнь, ногооной бэшэ, архиин үнэртэй байба.

— Энэ юун болоҗо байна гээшэб? Хамаг газарнай архиин үнэрөөр анхилдаг болошоо гээшэ гү?—гэжэ тэрэ бодобо.

Огторгойн мүшэд Аюшые наада барижа, энеэбхилэлдэн, эмнисэгээлдэн, дээрэһээнь харажал байбад.

Ц. ГАЛАНОВ.

Редактор Ц. О. ОЧИ...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-... улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. ре... тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27... отделов: сельскохозяйственного производства и парти... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и ... ной жизни—48-89 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологиче... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсел... ров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и ... дов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Со... Министров Бурятской АССР.

Н00229. Зак. № 766.